

LUTHERSK KIRKETIDENDE

LEDER: ET NÅDENS ÅR!

ARTIKLER OG INNLEGG

HAR LUTHER FORTSATT NOE Å SI OSS?

ARVEN FRA LUTHER OG
DET JØDISKE FOLK

HVA SKAL VI GJØRE MED BISKOPEN?

MÅNEDENS SALME
FRA BOKFRONTEN

ORD AV LUTHER

SØNDAGSTEKSTEN

SAMEFOLKETS DAG

SÅMANNSSØNDAGEN

KRISTI FORKLARELSESDAG

FASTELAVNSSØNDAG

ET NÅDENS ÅR!

Godt nytt år! Det er spesielt å få ønske velkommen til et nytt år med nettopp *Luthersk Kirke*-tidende i dette året 2017. I disse dager opplever vi på sett og vis en ytre re-formasjon av Den norske kirke. Tiden som "statskirke" er over etter at vi ble det i 1537. Det var jo, som vi vet, som følge av den lutherske reformasjonen, der prinsippet for kirkeorganiseringen ble " *cuius regio, eius religio*". Det innebar at folkets hersker valgte den religionen folket skulle tilhøre. Det var en effektiv måte å innføre en ny kirkeordning og kirkeforståelse på. Samtidig lå det i den lutherske skriftforståelsen så å si innbakt en retning mot at den enkelte selv skulle kunne velge hvordan en vil forstå sitt forhold til troen og Gud, blant annet slik Luther formulerte for egen del med ut-sagnet "Her står jeg og kan ikke annet", og gjennom å legge til rette for den enkelte

møte med Guds ord gjennom Bibelen på folkespråket. Som én av flere reformatorer var Luther med dette med på å innføre et individualistisk menneskesyn som la grunnlaget for store samfunnsendringer og bar i seg kimen til den individuelle trosfriheten og senere pluralismen.

I første omgang merkes ikke denne overgangen fra statskirke til fri folkekirke på dramatisk vis for den alminnelige samfunnsborger. Foreløpig er alt som før: Gudstjenester feires; kirkelige handlinger avholdes; de diakonale godhetsgjerninger skjer (ofte i det stille); trosopplæringen bygges stadig ut (håper jeg), og menighetenes aktiviteter lever sitt liv.

For prestene kommer derimot 2017 etter det som må betegnes som to dramatiske år. I 2015

ble boplikten opphevet, til stor glede for mange og til fortvilelse for andre. I alle fall har det ført til endring av betingelser for liv og tjeneste for prestene, men også til endring for mange lokalsamfunn som kan oppleve at presten ikke lenger bor der han eller hun har sin tjeneste. Hvilke følger dette vil ha på sikt for oppfatningen av presterollen, både for presten selv og for folket for øvrig, er enda vanskelig å overskue.

Og i 2016 ble arbeidstidsordningen innført, til glede for mange og fortvilelse for andre. Hva gjør det med presterollen å "settes på skjema"? Kan

Uansett: Endringene i kirkens organisering og ordninger kan brukes til å møte behov i kirke og samfunn på en bedre måte, og til å klargjøre kirkens selvforståelse inn i en ny tid.

denne synliggjøringen av tjenesten føre til glede over å bli sett og anerkjent for den tjenesten en utfører gjennom dager og kvelder, hverdager og helger? Til arbeidsglede og innsats i arbeidstiden, og fri med bedre samvittighet og forutsigbarhet? Eller fører den til en opplevelse av å bli

begrenset og lukket inne i for trange rom, både for prest og for menighet? Foreløpig sliter vel mange av oss med å henge med på selve tidsregistreringsverktøyene som vi har rukket å ha opptil flere versjoner av på få måneder, og gleder oss til en viss opplevelse av mestring. Men så – hva skjer med egen og andres opplevelse av presten og prestatjenesten?

Uansett: Ved starten på 2017 er ikke alt som før for prestene, og dette vil også få konsekvenser for kirken for øvrig og for lokal- og storsamfunnet.

Jeg vil si det så sterkt som at selve presterollen også gjennomgår en re-formasjon der konsekvensene enda er usikre. Fram til 2020 skal også kartet for en fornyet kirkeordning legges, og vi vil sann-

synligvis oppleve endringer i ledelsesroller og strukturer.

Så her er vi nå, i dette Herrens år 2017, året da vi markerer starten på det som skulle bli den lutherske reformasjon, og året da Den norske kirke ble en fri, men grunnlovsfestet folkekirke. Hva vil Gud gi oss gjennom dette året?

For Martin Luther var det en eksistensiell krise som ble en grunndriver i det som førte til gjennomgripende endringer for både kirke, folk og samfunn, og som vi lever med konsekvensene av.

I tårnrommet i Svarte-kloster i Wittenberg i 1513 var det Martin Luthers eget brennende ønske om å forstå det Paulus skriver om Guds rettferdiggjørelse i møte med sin egen angst og utilstrekkelighet, som gjorde at han fikk sin gjennomgripende opplevelse av møtet med Guds nåde. For ham ble dette nøkkelen til troen, til kirken og dermed også til samfunnet. Hans egen opplevelse av en omvendelse i møte med Guds ord ga støtet til et oppgjør med det som kanskje kan betegnes som kritiske tilstander i kirken, og dermed også datidens samfunn.

Kan denne tiden kalles for en krisetid? I den latinske forståelsen av ordet som ”avgjørende vendepunkt” kan en slik betegnelse både være sakssvarende og gi håp. For det er mange krisetegn både i samfunn og i vår kirke. Vår opplevelse av stabilitet er truet på både det ytre og det indre plan, av forferdelige krigshendelser, kunnskapen om at mennesker utsettes for grusom vold og overgrep, flyktninger i milliontall, klimautfordringer – og politikeres ulike måter å møte og omtale disse kritiske tilstander og hendelser på. I kirken rapporteres det om synkende tall på omtrent alle fronter (med noen interessante twist: Økningen i nattverdssøkningen og antall involverte i gudstjenestelivet. Håp?).

Uansett: Endringene i kirkens organisering og ordninger kan brukes til å møte behov i kirke og samfunn på en bedre måte, og til å klargjøre kirkens selvforståelse inn i en ny tid. Endringene som har skjedd, og som kommer til å skje, når det gjelder prestenes liv og tjeneste, kan brukes til å møte en ny tid og være med på å legge grunnlaget for en ny måte å forme tjenesten på. Men all ytre re-formasjon eller re-organisering til tross:

Kraften i en re-formasjon ligger i omvendelsen.

Kraften i en re-formasjon ligger i omvendelsen.

Den skjer i den enkeltes henvendelse til Gud med sitt liv og med sine eksistensielle utfordringer og spørsmål. Den

skjer når disse utfordringene og spørsmålene kan møtes av Guds ord og gjennom nådemidlene og fellesskapet – når mitt liv møtes av Jesus sin kjærlighet og frelse. Dette møtet må kirken legge til rette for, og kraften i dette møtet må forkynnes og feires. Det er kirkens kall og oppdrag, og det er prestatjetjenestens begrunnelse. For i dette møtet ligger også forvandlingens kraft, der nåden kan rekkes oss, og rekkes gjennom oss. Nåden som forteller oss at alt er gjort ferdig, og vi skal få gå i tro, håp og handling.

Prosessen fram mot den kirken som nå er formelt fristilt fra staten, har vært lang og kunne endt opp annerledes enn den har gjort. Grunnlovens § 16 kan lese og tolkes på mangfoldige vis. I vår tid og i vår del av verden velger jeg å lese den som et tegn på at Den norske kirke er ønsket som en viktig faktor i vårt samfunn. Det er en gave som skaper rom for Guds nåde – i verden, og for hvert menneske.

Godt nytt år – 2017 – et nådens år!

.....
HEGE E. FAGERMOEN
HEGE.FAGERMOEN@AS.KOMMUNE.NO

HAR LUTHER FORTSATT NOE Å SI OSS?

AV LARS INGE MAGERØY
SOKNEPREST@ENEBAKK.KOMMUNE.NO

I år skal "alle" feire Luther, eller i hvert fall markere 500-års jubileet for reformasjonen. Men *hvem* og *hva* er det vi skal feire? Om det vil vi nok få se mange ulike meninger. Debatten er allerede i full gang.

Det er ikke noe nytt at det er forskjellige meninger om Luther. Han har vært tatt til inntekt for ulike teologiske retninger gjennom historien: Ortodoksien, pietismen, opplysningstidens rasjonalisme, bibelkritikk, høy- og lavkirkelige etc. Også ulike politiske herskere har brukt ham, fra enevoldstidens konger til nazister og kommunister. Han har også vært utskjelt og fordømt som politisk reaksjonær, antisemitt osv. På katolsk hold har han naturlig nok ikke vært særlig populær, selv om tonen er annerledes i dag, noe pavebesøket i Lund i fjor høst vitner om. Og den forrige paven, Benedikt XVI, uttalte under et besøk i augustinerklosteret i Erfurt (hvor Luther var munk) at han var "*et stort vitne for troen*". Det er nye toner.

Det er altså mulig å ta Luther til inntekt for både det ene og det andre. Ikke så rart, han var en mangesidig person med et omfattende livsverk. Hans mørke sider – som hans voldsomme utfall mot jødene i eldre år – er det ingen grunn til å fortie i jubileumsåret. Men det blir galt om dette framstilles som det sentrale i Luthers livsverk.

Noen hevder at Luthers budskap er uaktuelt i dag fordi problemstillingene er utdatert. Han var i altfor stor grad et barn av sin tid. Vi kan la oss inspirere av hans mot, men ikke kopiere hans budskap. Med andre ord: Han er utgått på dato! Stemmer det?

Selvsagt var han et barn av sin tid, slik vi alle er (inkludert evangelistene og apostlene!). Hans radikale budskap og handlinger hadde sin bakgrunn i personlige erfaringer som nidkjær munk med intens angst for å gå fortapt. Og sant nok: Det er neppe så mange i dag som har slike erfaringer. Likevel er hans hovedbudskap fortsatt aktuelt, etter min mening – ikke fordi det kommer fra Luther, men fordi det springer ut av dype innsikter i Guds ord. Luther var først og fremst bibellærer og ekseget, og det var nettopp studiet av Skriften – i første rekke Romerbrevet og Galaterbrevet – som var grunnlaget for hans gjenoppdagelse av evangeliet. Den berømte "tårnoplevelsen" kom som kjent mens hans studerte Rom 1,16–17: "... den rettferdige skal leve ved tro." I den grad dette fortsatt er aktuelle ord, er Luther også aktuell!

Så hva har han å si oss – i 2017?

I en kort artikkel er det bare plass til å peke på noen hovedpunkter. Jeg velger meg tre:

TILLIT TIL ORDET

Luther hadde en sterk tillit til Guds Ord, både det skrevne og det forkynte ord. "Skriften alene" ble, som kjent, ett av reformasjonens slagord. På hvilken måte skal Skriften (Bibelen) stå alene? – Luther sa: "*Skriften alene skal oppstille trossetninger, og ellers ingen, ikke en gang en engel fra himmelen.*" Dette medførte avgrensninger i flere retninger: Den ene fronten var mot det katolske tradisjonsprinsippet. Skriften spriker i mange retninger, hevdet kirken; derfor trengs det en autoritet som gir den rette tolkning av Bibelen. Denne finner man i kirkens tradisjon, som

vedtak fra kirkemøtene og uttalelser fra pavene, og den finnes i dag hos kirkens hode, paven.

Dette avviste Luther. For det første mente han at *Skriften er klar* når den forstås ut fra sitt hovedbudskap: Jesus Kristus og hans gjerning for oss. For det andre påpekte han at pavene og kirkemøtene også hadde tatt feil mange ganger og innført lære som ikke har grunnlag i Bibelen. Allerede i sitt berømte vitnesbyrd for keiseren under riksdagen i Worms understreker han dette. Men han avviste ikke de oldkirkelige symbolene og støttet seg ofte til Augustin og kirkefedrene. Så en læretradisjon har også han plass for. Det avgjørende er at kirkens lære alltid må prøves på Skriften og underordnes denne.

En annen avgrensning var mot *filosofien*, som spilte en dominerende rolle i samtidens teologi. Aristoteles var den store autoriteten, og i yngre år underviste Luther selv i hans etikk. Det ble sagt at ingen kunne bli teolog uten Aristoteles. Luther snudde på det og sa at ingen kan bli teolog om han *ikke* blir det uten Aristoteles! Teologi skal man lære av Bibelen, ikke av filosofene. Derfor reformerte han teologistudiet radikalt.

Etter hvert måtte Luther også avgrense seg i en annen retning, mot *svermerne*, som "de himmelske profeter" fra Zwickau, som skapte mye uro i Wittenberg mens han satt på Wartburg. De påberopte seg sine egne åpenbaringer og syner som grunnlag for sin forkynnelse. Dermed sveket de Bibelens autoritet, hevdet Luther.

Det var ut fra sitt syn på Den hellige skrift som kirkens øverste autoritet, og at den derfor bør være tilgjengelig for alle, at Luther gikk løs på å oversette Bibelen til folkespråket. Det var nok vanskeligere enn han hadde tenkt. En gang sa han: "*Det var godt at jeg fikk arbeidet med å oversette Bibelen, ellers ville jeg ha dødd i den misforståelsen at jeg var en lærd mann!*" Luther bidro sterkt til at Bibelen ble folkelesning, og han "demokratiserte" skrifttolkningen. Han kunne f.eks. si: "*Alt som er krøpet ut av dåpen, kan rose seg av allerede å være viet til prest, biskop og pave.*" (Til den kristne adel, 1520) Verken paven eller prestene har enerett på å tolke Skriften; ja, det er farlig å overlate det til dem alene! Dette har ført

til mye strid om bibeltolkningen, men har også vært en stor berikelse for kirken.

Luthers sterke tillit til Skriften viste seg også i hans tro på det forkynte ord. Han mente Ordet i seg selv har kraft til "å skape hva det nevner" (Grundtvig). Derfor ble forkynnelsen så viktig i de lutherske kirkene, og prekestolene sentrale i kirkerommet. Prekeembetet er det viktigste i prestetjenesten: "*Den som blir betrodd prekeembetet, han blir betrodd det høyeste embete i kristenheten.*" (At en kristen forsamling ...1523) Gjennom forkynnelsen blir Kristus nærværende i forsamlingen og kan skape tro hos tilhørerne. Luthers egne prekener var i utpreget grad tekstutleggelse. En kristen menighet skal kjennes på at der forkynnes evangeliet om Jesus Kristus klart og rent.

Så kan det innvendes at prekenen i lutherske kirker etter hvert kunne bli ulidelig lang og tørr. Det var ikke Luthers ideal; hos ham er det alltid lidenskap i forkynnelsen. I dag står vi vel heller i fare for å havne i den motsatte grøften, at prekenen blir et kåseri på noen få minutter, med relativt liten kontakt med teksten. Skyldes det et ønske om å gjøre budskapet lett begripelig, eller manglende tro på Ordets virkekraft? Hadde Luther hørt våre prekener, hadde han trolig hatt noe å si oss om frimodighet på evangeliets vegne – og om Ordet som det grunnleggende nådemiddel.

DEN KRISTNE FRIHET

Luthers tre sentrale "reformatoriske hovedskrifter" ble alle skrevet i 1520. Det tredje, med tittelen Om den kristne frihet, omhandler forholdet mellom tro og gjerninger. Det innledes med to påstander som tilsynelatende er rake motsetninger:

- *Et kristent menneske er en helt og holdent fri herre over alle ting og ikke underlagt noen.*
- *Et kristent menneske er en tvers igjennom plikt-skyldig trell under alle ting og underlagt enhver.*

Når Skriften inneholder motstridende utsagn om ett og samme menneske, skyldes det at mennesket har to ulike sider: Det gamle (kroppslige) mennesket og det nye (åndelige) mennesket. Disse ligger i strid med hverandre. Det indre

mennesket skapes ved Kristi evangelium. Det er troen på evangeliet som gjør sjelen rettferdig, fri og frelst. Våre gjerninger har derimot ikke den virkningen. Derfor kan tro på evangeliet ikke leve sammen med tro på gjerningsrettferdighet.

Den hellige Skrift består av to deler: *Påbud og løfter*. Påbudene holder fram for oss hva vi plikter å gjøre, men de gir ikke kraften til å utføre handlingen. Tvert imot viser de oss vår utilstrekkelighet. Her er det evangeliet, Guds løfter, kommer oss til hjelp. Evangeliet sier: *Hvis du vil oppfylle loven og ikke begjære, slik loven krever, så tro på Kristus! I ham har du løfte om nåde, rettferd, fred, frihet og alle ting*. Det er Guds ord som *ved troen alene*, uten gjerninger, gjør sjelen rettferdig, hellig, sann, fredfylt og fri, og fyller den med alt godt. Den kristne er altså i denne sammenheng fri fra loven.

Kan vi da glemme gjerningene og hengi oss til å drive dank, fordi vi har troen? – *Da svarer jeg: Å nei, ugudelige slyngler, den går ikke!* Kroppen trenger å øves opp gjennom arbeid, faste og tukt så den kan bli lydlig mot det indre mennesket og likeformet med det. Ved våre gjerninger skal vi ære Gud og tjene vår neste. Derfor har gjerningene stor betydning. Men ingen må tro at han blir rettferdig og frelst ved sine gjerninger! I forkynnelsen trenger vi å høre både loven og kravet, og løftet og nåden. Men bare det siste har kraft til å skape et nytt, åndelig menneske, ved troen på Kristus: *Slik strømmer en glad kjærlighet til Herren fram av troen, og av kjærligheten en glad, villig og fri sjel som tjener sin neste på eget initiativ*. Bare den fortjener navn av teolog, som kan skjelne rett mellom loven og evangeliet.

Lovisk forkynnelse – moralisme av ulike slag – er en nærliggende fristelse for alle predikanter. Det er lett å tro at man forkynner evangeliet, selv om man i virkeligheten forteller tilhørerne hva de skal eller bør gjøre og mene. Da er det lett å havne i *burdisme*, Norges mest utbredte religion, ifølge en kollega! I dag skal kirken helst ha en mening om alt mulig, også om politiske saker. Ikke noe galt med sosialetisk engasjement, men faren er at vi får en *sak-kirke*. Her kan vi også lære av Luthers erfaringer: Han var en dyktig teolog, men en dårlig politiker! – slik kirken ofte har

vært. Som predikanter må vi huske at samvittigheten bare kan settes fri ved evangeliet som ikke stiller noen krav, men bare peker på Kristi gjerning for oss. Det er lett å glemme!

Skal du lese bare ett skrift av Luther dette året, les "Om den kristne frihet"!

KORSETS TEOLOGI

Allerede under Heidelberg-disputasen i 1518 utviklet Luther sin forståelse av lov og evangelium: *"Loven sier: Gjør dette! – og det blir aldri gjort. Nåden sier: Tro på denne mannen! – og straks blir alt gjort."*

Det er i denne forbindelse han innfører begrepene *korsteologi* og *herlighetsteologi*. Herlighets-teologen vil se Gud i alt som er stort og herlig, alt som vokser og har framgang. Det er en falsk teologi. Den sanne teologi er den som tar utgangspunkt i Kristi kors og lidelse. Det er – i likhet med Moses – å se Gud bakfra. Det er nettopp i lidelsen, korset og fornedrelsen Gud åpenbarer seg klarest. Å leve som en kristen er å vandre i tro uten å se oppfyllelsen (2 Kor 5,7).

Skillet mellom *herlighetsteologi* og *korsteologi* gjennomsyrer Luthers forkynnelse. Han lot seg ikke imponere av det som var flott og stort, eller folk som påberopte seg høye åpenbaringer. I stedet minnet han ofte om apostelens ord i 1 Kor: *"Jøder spør etter tegn og grekere søker visdom, men vi forkynner en korsfestet Kristus."*

Det er en nær sammenheng mellom *Kristi kors* og *den kristnes kors*. Vi vil gjerne leve et lett og behagelig liv, men Jesus har sagt at en kristen må ta sitt kors opp og følge ham (Matt 10,38). *Gud kjenner vi bare gjennom lidelsen*, sier Luther. Det er et utsagn som både peker på at Gud viser seg for oss gjennom *Jesu lidelse*, og at *vår lidelse* lærer oss å kjenne Gud. Gud skjuler seg, paradoksalt, under sin svakhet. Bare troen kan se Gud på den måten. Korsteologi er troens teologi, men troens teologi er også *anfektelses* teologi. Anfektelse, fristelse og smerte er normaltstanden for en kristen i denne verden. Det betyr ikke at vi ikke også kan få oppleve at Gud er nær i gode stunder og svarer på våre bønner. Luther var en ivrig forbeder.

I krisetider – som i tiden etter 2. verdenskrig

– var det mange som fant mening i *korsets teologi* slik den er utformet av Luther. Gud skjuler seg i sin motsetning, i svakhet og lidelse: Gud er skjult til stede hos det fattige, nyfødte Jesus-barnet som blir lagt i en dyrekrybbe. Han har tilsynelatende forlatt sin sønn der han henger hjelpeløs på korset, men likevel er han også da nærværende. Luthers skriftefar og mentor, Staupitz, sa en gang: *"Den som vil forstå Gud, må begynne med Jesu sår."* Det var ord som gjorde inntrykk på Luther.

Korsets teologi er et nyttig korrektiv til all herlighetsteologi, uansett hvilken form den tar – som til den lettvinne lykke- og framgangsfor-kynnelsen – men også til enhver kirke eller or-ganisasjon som vil måle suksess ut fra oppslut-ning og statistikk. Statistikk kan være nyttig, men evangeliets effekt – eller Guds velsignelse – lar seg ikke uten videre avlese av tall og grafer.

Korsteologien tåler livets uværsdager uten at det behøver å gå på troen løs. Derfor trengs den også i dag.

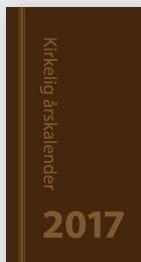
HAR LUTHER FORTSATT NOE Å SI OSS?

Eksempelene ovenfor mener jeg viser at han har det. Jeg kunne nevnt mye mer, som hans sterke syn på sakramentene, inkludert skriftemålet som lenge har vært i forfall i vår kirke, hans kallsetikk som har gjennomsyret vårt samfunn i en grad vi knapt forstår, toregimentslæren og en livsnær, praktisk spiritualitet – for ikke å glemme hans pedagogiske innsats (katekismene), en helt ny gudstjenesteliturgi og grunnleggende fornyelse av menighetssangen.

Til tross for hans menneskelige svakheter og feilgrep finnes det sider ved Luthers teologi som bør være uoppgivelige for enhver kirke med røtter i reformasjonen, ikke fordi de kommer fra Luther, men fordi han hentet fram viktige bi-belske anliggender som gjennom kirkens mange århundrer var kommet i skyggen.

Kirken vil alltid ha bruk for profeter som kaller den tilbake til sine røtter. På sitt beste var Luther en slik profet.

luther

KIRKELIG ÅRSKALENDER 2017

169,-

Kirkelig årskalendar er en klassiker! Her finner du en kombinert klassisk almanakk med bibeltekster knyttet til kirke-året. Markeringen av de kristne merkedager gir dagene innhold med søndagen som ukens sentrum. Her finner du også en oppdatert kontaktliste til kristne virksomheter.

DAGSORD 2017

149,-

Denne kalenderen er gjennom årene blitt en klassiker. Fin på kjøkkenveggen, over skrivebordet eller hvor det måtte være. Vakre og profesjonelle naturfotografier for hver måned. Bibelord for hver dag i forlengelsen av søndagens tekster.

Kjøp kalenderne på www.lutherforlag.no eller hos din lokale bokhandel.

www.lutherforlag.no

ARVEN FRA LUTHER OG DET JØDISKE FOLK

UTTALELSE FRA BISEMØTET I DEN NORSKE KIRKE

Markeringen av 500 års-jubileet for reformasjonen i 2017 gir oss anledning til å fornye det som er av varig verdi i forståelsen av evangeliet og kirkenes samfunnsoppdrag. Men det krever også kritisk oppgjør med elementer i arven fra Luther, og det gjelder særlig forholdet til jødene.

På 1520-tallet skrev Luther forsonlig om jødene, at de er av Kristi folk og våre brødre. I skriftet *Jesus Kristus: en jøde av fødsel* (1523) ville han vise dem at Jesus er deres Messias, og gikk til angrep på pavekirkenes behandling av dem "som om de var hunder og ikke mennesker". Noen år senere kom han imidlertid selv med krasse utfall mot jødene. Luther var nok skuffet over at de ikke vendte seg til troen på Jesus, men det er neppe hele forklaringen.

I sin fortolkning av Bibelen tok Luther som utgangspunkt at det er en grunnleggende kontrast mellom det kristne og det jødiske. Luther var lite opptatt av jødene som folk og hadde liten kjennskap til jødisk tradisjon. Derimot tok han opp antijødiske tradisjoner fra oldkirken og middelalderen, som la vekt på denne kontrasten og skjøv jødene ut i mørket, nærmest som et ikke-folk.

I skriftet *Om jødene og deres løgner* (1543) ga Luther denne arven rom. Jødene står under Guds vrede og er djevelens barn, hevnjerrige og morderiske. Deres skoler og synagoger bør derfor brennes, deres hus rives; de bør fratas sine skrifter, forbys å drive undervisning og plasseres i leire.

På en annen måte enn oldkirkenes og middelalderens antijødiske teologer kom Luthers skrifter til å bli brukt som begrunnelse for antisemittiske holdninger i nyere tid. Det nådde et høydepunkt under nazismen på 1930- og 40-tallet. Da ble sitater fra Luther brukt i antisemittisk propagan-

da, og det skjedde også i Norge. Ett forhold er at den tyske okkupasjonsmakt oversatte og spredte skriftet *Om jødene og deres løgner*. Like viktig for oss er det at enkelte norske teologer på slutten av 30-tallet skrev mot jødene og direkte eller indirekte støttet tysk antisemittisme.

I november 1942 protesterte den felleskirkelige ledelsen i vårt land mot nazistenes behandling av jødene og formante myndighetene: "Stans jødeforfølgelsen, og stopp det rasehat som gjennom pressen spredtes i vårt land." Protesten kom imidlertid for sent til å forhindre deportasjonen av norske jøder til Auschwitz seksten dager senere, og understreker på nytt nødvendigheten av årvåkenhet og handling i tide.

Oppgjør med antijødiske og antisemittiske holdninger er en varig utfordring for kirke og samfunn. I reformasjonsåret 2017 må vi som kirke ta tydelig avstand fra den antijudaisme som Luther etterlot seg. Det gjelder også den kirkelige antisemittisme som har brakt usigelige lidelser over det jødiske folk og fortsatt kaster mørke skygger over forholdet mellom kristne og jøder.

For oss er det vesentlig at Jesus og disiplene ikke bare selv var jøder, men også identifiserte seg med sitt folk og dets tradisjoner, og de så kontinuitet i Guds løfter for dette folk og alle folkeslag. Dette gir oss som kristne en særskilt tilknytning til det jødiske folk. Et oppgjør med den antijødiske arven fra Luther i reformasjonsåret 2017 gir oss en mulighet til å fornye den positive respekten og ærbødigheten for det jødiske folk og jødisk tradisjon. I dag uttrykker vi derfor også vår takknemlighet for kontakten og samarbeidet med Det Mosaiske Trossamfunn i vårt land.

Offentliggjort 25.11. 2016

HVA SKAL VI GJØRE MED BISKOPEN?

AV ASTRID SÆTRANG MORVIK
ASTRID.MORVIK@HEBB.NO

Spørsmålet kom opp i en diskusjon om ny kirkeordning. "Det er jo biskopen som er nøtten, hva gjør vi med ham, hvilken rolle skal biskopen ha? Skal biskopen være arbeidsgiver for prestene, for kirkefaglige ansatte, for alle, for ingen? Og hvis biskopen ikke skal være arbeidsgiver, hva skal biskopen da være?"

Hva skal biskopen være? I denne artikkelen vil jeg forsøke å skissere den bisperollen som jeg mener Den norske kirke trenger i fremtiden. Arbeidsgiveransvaret er bare en del av saken. Langt viktigere er diskusjonen om hva biskopen skal bety for menighetene og for ansatte og frivillige medarbeidere. Begrepet *tilsyn* står i denne sammenheng naturlig nok sentralt siden tilsynet er utgangspunktet for hvorfor kirken har biskoper. Hva består tilsynet i; hvordan utøver biskopene sitt tilsyn i dag, og hva må eventuelt endres for at biskopene skal kunne bli det de var ment å være?

KILDER

Siden jeg ikke kjenner bispegjerningen fra innsiden, er jeg som de fleste andre henvist til å observere biskopene på en viss avstand. De ulike biskopene har litt ulik profil og satsningsområde, men i tillegg til noen satsningsområder som den enkelte biskop velger selv, har alle biskoper en tjenesteordning å forholde seg til, samt et visitasreglement. Det er disse to dokumentene som danner grunnlag for de følgende betraktningene.

HVA BESTÅR BISKOPENS TILSYN I?

Tjenesteordning for biskoper holder nok biskopen i ånde året rundt, men paragraf 1 gir en sterk føring: *Biskopen skal gjennom forkynnelse og sakra-*

mentsforvaltning ta vare på den apostoliske lære etter Guds ord og vår kirkes bekjennelse, fremme og bevare enheten i Guds kirke og rettlede og oppmuntre bispedømmets menigheter, kirkelig tilsatte og øvrige medarbeidere. For å ivareta dette tilsynsansvar kan biskopen gi råd og veiledning, og også gi bindende pålegg vedrørende presters og andre kirkelig tilsattes tjenesteutøvelse.

Biskopen ser til at prestene forvalter sakramentene, forkynner og selv lever i overensstemmelse med den kristne tro, slik den er uttrykt i vår kirkes bekjennelse og ordninger, og at også andre som er vigset til tjeneste i kirken virker og lever i samsvar med vigslingens formaning og løfte.

Biskopen fører tilsyn med at de kirkelige råd i bispedømmet utfører sitt arbeid i lojalitet med den evangelisk-lutherske lære.

Ut av denne paragrafen kan vi lese følgende:

- At tilsynet utøves overfor menigheter, kirkelige tilsatte og øvrige medarbeidere.
- At tilsynsansvaret innholdsbestemmes til å gi råd og veiledning, men også bindende pålegg, overfor både prester og andre kirkelige tilsatte vedrørende deres tjenesteutøvelse.
- At tilsynet overfor ansatte omhandler både liv og lære. Dette gjelder både for dem biskopen har arbeidsgiveransvar for, og for dem som fellesrådene har arbeidsgiveransvar for.
- At tilsynet som gjelder rådene, innholdsbestemmes til å gjelde lojalitet med læren.

Når det gjelder tilsyn med menighetene, utøves dette gjennom bispevisitaser; jfr. Visitasreglementet § 1: "En bispevisitas er et institusjonalisert og rettslig ordnet besøk av biskopen i ett eller flere sokn i den hensikt å utøve kirkelig tilsyn." Til-

synet innholdsbestemmes her på følgende måte: "Formålet med bispevisitasen er å støtte, inspirere og veilede menigheter og ansatte, og gjøre kirkens nærvær synlig i lokalsamfunnet."

Hvor ofte skal så biskopen foreta dette tilsynet med et sogn? For at tilsynet kan bli reelt og få betydning som kilde til inspirasjon og veiledning for menigheter og ansatte, bør det ikke gå for mange år mellom hver visitas. Visitasreglementet fastslår følgende: "Som hovedregel visiteres hvert sogn av biskopen minst hvert 8. år." (§ 2)

Biskopens tilsyn bestemmes altså i all hovedsak positivt som råd og veiledning, støtte og inspirasjon. I visse tilfeller kan også biskopen gi bindende pålegg både overfor egne og andres ansatte.

TILSYN OG ARBEIDSGIVERANSVAR

Det råder imidlertid en utbredt oppfatning i presteskaper om at biskopens tilsyn henger tett sammen med arbeidsgiveransvaret. Gjennomgangen over viser at noen slik sammenheng ikke finnes eller er nødvendig for å utøve tilsyn. Biskopens tilsyn gjelder langt flere enn dem han har arbeidsgiveransvar for. Blant annet kan bindende pålegg også gis til dem som er ansatt hos fellesrådene eller andre som ansetter prester og vigslede medarbeidere. Det kan også være på sin plass å presisere at biskopene aldri har hatt det fulle og hele arbeidsgiveransvaret for prester eller andre kirkelige medarbeidere. I 1989 fikk bispedømmerådene dette ansvaret delegert første gang fra Staten. Biskopene på sin side fikk tydeliggjort sitt ansvar for å lede prestatjenesten først i 2007 da tjenesteordning for biskoper ble endret (se § 2), men det er prostene som utøver styringsretten overfor prestene. Først i forbindelse med virksomhetsoverdragelsen som skjer 1. januar 2017, gir Staten fra seg arbeidsgiveransvaret til Den norske kirke, men fortsatt vil bispedømmene ha tilsettings- og oppsigelsesmyndighet på delegasjon fra Den norske kirke. Biskopenes rolle som arbeidsgiver er derfor av relativt ny dato.

HVORDAN UTØVER BISKOPENE TILSYN I DAG?

I skrivende stund kommer jeg rett fra en visitasgudstjeneste i en av landets menigheter. Sist gang

det var visitas i denne menigheten, var i 2001. Biskopene har mellom fire og åtte visitaser i året. Det sier seg selv at dette ikke er mange nok til å kunne overholde visitasreglementets bestemmelse om "minst hvert 8. år". Jeg spør meg om hvor viktig biskopen blir når han eller hun i realiteten besøker en menighet hvert 15. år? Er det virkelig mulig å være en reell inspirator og veileder med så sjeldne møter? Og hvor ofte får en kirkelig tilsatt møte biskopen? De som er ansatt av fellesrådet, er heldige om de ser sin biskop én gang i året. Det står ikke stort bedre til med de bispedømmerådsansatte prestene. Det er fullt mulig å være prest i 40 år uten noen gang å oppleve en visitas. Kan dette kalles tilsyn? Jeg er sterkt i tvil.

Det er imidlertid mulig å innholdsbestemme biskopens "råd og veiledning" til mer enn det hun i egen person utøver. Biskopene har i dag ansvar for arbeidsveiledning (ABV), åndelig veiledning, etterutdanning og retreatet. De bispedømmerådsansatte prestene nyter i stor grad godt av disse tiltakene, de fellesrådstilsatte prestene og andre vigslede medarbeidere i mye mindre grad. Jeg spør om det kan være riktig og forsvarlig at biskopens tilsyn skal fordeles så ulikt blant de ordinerte og vigslede medarbeiderne? Det neste spørsmålet følger av det første: Hvilken glede har man av en biskop som man i liten grad ser og i enda mindre grad får noen form for oppfølging fra? De fellesrådstilsatte medarbeiderne har god grunn til å spørre.

TILSYN OG KIRKEORDNING

Dagens kirkeordning forskjellsbehandler kirkelige ansatte på flere områder. Tilsynet er ett av dem. Det ligger i tjenesteordningen at biskopen skal være øverste leder for prestatjenesten. De øvrige kirkelige tjenestene kommer som en følge av dette i andre rekke, også når det gjelder tilsynet. Det kan virke som om ikke bare presteskaper, men også biskopene tror at tilsynet først og fremst skal føres overfor dem man er arbeidsgiver for. Som vi har sett, sier Tjenesteordningen for biskop og visitasreglementet noe annet. De arbeidsgiverfunksjonene som biskop og bispedømmeråd har fått delegert fra Staten, og fra 1.1.2017 fra Den norske kirke, tar mye tid og

oppmerksomhet. Antakelig er det også andre ting som tar tiden, men resultatet er tydelig: Menighetene blir altfor sjeldent visitert av biskopen, og de fellestrådtilsatte vigslende og ordinerte medarbeiderne får en mye dårligere oppfølging enn prester ansatt av bispedømmerådene. Når tilsynet utøves så mangelfullt, kan det bli annet enn illusorisk? Lite undergraver biskopenes betydning mer enn at biskopene blir usynlige. Jeg mener at dette i stor grad skyldes dagens kirkeordning. Hva må endres for at biskopene skal kunne bli det de var ment å være?

HVA SKAL BISKOPENE VÆRE?

Hvis ordning med tilsynsmenn og -kvinner (biskoper) skal ha noen hensikt, må tilsynet være reelt. Vi har sett at tilsyn handler om å gi veiledning og råd, støtte og inspirasjon. Jeg vil i tillegg fremheve biskopen som evangeliets fanebærer som gjennom forkynnelse og sakramentsforvaltning tar vare på den apostoliske lære etter Guds ord og vår kirkes bekjennelse og fremmer og bevare enheten i Guds kirke. Det er store ting som står på spill. I en tid hvor lærespørsmål truer enheten i kirken, og hvor mange av kirkens medlemmer forholder seg spørrende eller likegyldige til kirkens tilbud, trenger vi ledere som kan støtte og oppmuntre og forkynne til tro og frimodighet. Medarbeidere og menighetsrådsmedlemmer trenger ledere å se opp til, ledere som kan gi mening og løfte fram visjonene for arbeidet. For at biskopene skal få betydning som kirkeledere, må de være synlige og nærværende på en helt annen måte enn i dag. De må reise rundt, møte folk, lytte og tale. Omfattende og arbeidskrevende

visitaser er kanskje ikke den mest hensiktsmessige samværsformen mellom biskoper og menigheter i fremtiden. Kanskje skal man heller satse på kortere og mer uformelle besøk hvor man først og fremst har fokus på de områdene av menighetens liv, som trenger litt ekstra omtanke? Uansett er det møtet med menighetene og de ansatte, som må være første prioritet for våre biskoper.

HVA MÅ ENDRES?

Staten overdrar i disse dager arbeidsgiveransvaret for 1600 prester til kirken. Dersom kirkemøtet tar skrittet fullt ut og lar fellestrådene ta ansvaret også for prestene, vil biskopene frigjøres fra en svært arbeids- og ressurskrevende del av sitt arbeid. Prester har liten grunn til å frykte å få samme arbeidsforhold og arbeidsgiver som sine kolleger i staben. Gjennom de siste 20 år har fellestrådene utviklet seg til profesjonelle arbeidsgivere for 6000 ansatte. De vil håndtere 1600 prester uten å måtte gjøre de store justeringene. Samme arbeidsgiver vil gi flere gode effekter, ikke minst likebehandling av alle i staben. Hovedpoenget her er imidlertid at biskopen vil frigjøres fra et ansvar som til tider er svært belastende. For hver personalsak som kommer mediene for øret i dag, forkludres biskopens ry som evangeliets fanebærer. Frigjort fra disse sakene vil biskopene med langt større frimodighet og åndelig autoritet kunne forkynne nådens og forsoningens evangelium. Frigjort fra arbeidsgiverfunksjoner vil biskopen med langt større kraft kunne bli det de var ment å være, tilsynsmenn og tilsynskvinner for kirkens menigheter og ansatte.

MÅNEDENS SALME JANUAR 2017

AV ESTRID HESSELLUND OG SINDRE EIDE
ESTRID.HESSELLUND@EIDEFORLAG.NO / SINDRE.EIDE@EIDEFORLAG.NO

AV DYPEST NØD JEG ROPE MÅ (N13 745)

T: MARTIN LUTHER 1524, ETTER SAL 130 O: M.B. LANDSTAD 1855 / JUSTERT NOS (1985)

M: MARTIN LUTHER 1524 / JOHAN WALTER 1524

I 2017 feires reformasjonsjubileet i lutherske kirker over hele verden. Det er 500 år siden Luther slo opp sine 95 teser på kirkedøren i Worms. I den anledning har vi valgt en salme med både tekst og melodi av Martin Luther, som månedens salme. Melodien komponerte han sammen med Johann Walter, en av de tidligste kantorene i den lutherske kirke, og mange av melodiene til Luthers salmer ble til i samarbeid med ham.

I omfang utgjør Luthers salmer en beskjeden del av hans forfatterskap. Men vurdert ut fra sin betydning både i samtid og ettertid er salmene, samt katekismene og bibeloversettelsen til tysk, det av Luthers litterære virke som har hatt mest å si for kirkens alminnelige liv.

Luthers store visjon var en gudstjeneste med både bibellesning og salmesang på morsmålet. Han skriver om dette i et brev til sin gode venn og medarbeider Georg Spalatin, sannsynligvis i desember 1523: "Nåde og fred. Etter profeters og kirkefedres eksempel tenker jeg på å skape tyske salmer for folket, d.e. åndelige salmer, for at Guds ord kan bli i folket også ved sangens hjelp." (*Kilde: Nytt norsk salmeleksikon, bind I*) Han klaget over mangel på diktere, og utfordret Spalatin til å bidra. Selv kom han med sine mer enn 40 salmer til å bidra mer enn de fleste. I Norsk salmebok 2013 finner vi 13 tekster og 4 oversettelser av Luther. Mange av disse fortjener å bli sunget mye oftere, både på gudstjenester og på andre samlinger.

Allerede i brevet til Spalatin nevner Luther at han selv har skrevet en salme utfra Salme 130 i Det gamle testamentet. "Aus tiefer Not" (Av dypest nød) er en av de aller første salmene Luther skrev, og den finnes i flere sangbøker som kom ut i 1524.

Allerede i 1528 ble den oversatt til dansk og har siden vært fast innslag i nordiske salmebøker. *Fra dypt roper jeg til deg, Herre, Herre hør min røst! Vend øret til mitt rop om nåde* (Sal 130,1–2). Slik gjendikter Luther disse ordene, her i M.B Landstads oversettelse fra 1855: *Av dypest nød jeg rope må, / o Herre du meg høre! / Ditt nådens øre akte på / den bønn jeg frem vil føre.*

Vanligvis er Luther ganske fri i sine gjendiktninger av salmer fra Salmenes bok, men i "Aus tiefer Not" følger han teksten fra Salme 130, ganske nøye, vers for vers. Det sentrale i den gammeltestamentlige salmen handler om Guds nåde og tilgivelse. Disse ordene var viktige for Luther i den sjelekamp han kjempet for å finne en nådig Gud: *Dersom du, Herre, vil gjemme på syndeskylt, hvem kan da bli stående? Men hos deg er tilgivelse, så vi skal frykte deg. Jeg setter mitt håp til Herren, jeg lengter, jeg venter på hans ord.* (Sal 130,3–5)

Syndstilgivelse som frukt av Guds nåde – det er et hovedmotiv hos Luther. *Og i denne månedens salme kommer det sterkt uttrykk. Om enn vår synd er tung og stor, / langt større er Guds nåde!* Slik innledes det siste verset i Luthers salme. Og selv om Luthers og hans samtids forestillinger om Guds dom og helvetes pinsler var annerledes enn vår tids livsfølelse, er budskapet som denne salmen formidler, både oppbyggelig og aktuelt også for oss i 2017. Slik uttrykkes det i salmens avslutning: *Tross all den synd som her er til, / han hyrden er som frelse vil / og fri sitt folk av noden.*

Syng gjerne salmen sammen med Øksendal songlag fra NRK-sendingen "Salmeboka minutt for minutt" (søk på www.nrk.no/TV).

I samarbeid med Eide forlag trykker LK hver måned en omtale av en av de nye salmene i Norsk Salmebok. Omtalen finnes også på www.norsksalmebok.no, der man dessuten kan finne salmeforslag til gudstjenestene.

LUTHERSK KIRKETIDENDE

- 2016 -

Redigert av:

Professor Harald Hegstad, prost Hege Elisabeth Fagermoen,
universitetslektor Sjur Isaksen, sokneprest Anne Grete Listrøm

Bokmeldingsansvarlige: Postdoktor Kristin Graff-Kallevåg og stipendiat Per Kristian Sætre
Redaksjonssekretær: Prest/konsulent Eyolf Berg

151. årgang – JANUAR-DESEMBER 2016

FORLAGT AV LUTHER FORLAG, OSLO

Redaksjonen beklager pagineringsfeil i flere numre fra og med nr. 7 og utover. Feilen får følger for pagineringen til og med nr. 17. Korrigert sidennummer står i parentes etter det trykte sidennummeret. Fra og med nr. 18 er pagineringen igjen korrekt.

REDAKSJONELLE ARTIKLER:

01 En tid for alt (Sjur Isaksen)	2
02 Dåpen i fokus (Anne Grete Listrøm).....	26
03 En kirke for alle? (Harald Hegstad).....	54
04 Kan kallet settes på et excel-ark? (Hege E. Fagermoen).....	78
05 Retorikk og tillit (Sjur Isaksen)	102
06 Religionsmøte og dialog (Anne Grete Listrøm)	126
07 "Gå og fortell" – ord og handling i en salig blanding! (Hege E. Fagermoen)	126 (150)
08 Kirken og teknologien (eller: "Beklager, jeg har DDS") (Anne Grete Listrøm)	126 (174)
09 Paranormale erfaringer (Sjur Isaksen)	126 (198)
10 Etter Kirkemøtet 2016 (Harald Hegstad).....	150 (222)
11 Relevans – om bibel og babbel (Hege E. Fagermoen)	174 (246)
12 Den norske kirke og organisasjonene (Harald Hegstad).....	174 (278)
13 Følelser (Sjur Isaksen).....	174 (306)
14 Reisebrev fra Rotterdam (Anne Grete Listrøm)	198 (330)
15 Kirken i Kina (Harald Hegstad)	226 (358)
16 Fri, villig og het, del II (Hege E. Fagermoen)	254 (386)
17 Kristiske og entusiastiske søsken (Sjur Isaksen).....	282 (414)
18 Rommet for alle, men ikke for alt (Hege E. Fagermoen)	450
19 Aktiv dødshjelp (Anne Grete Listrøm)	474
20 Paven i Lund (Harald Hegstad)	498
21 Kjøtt, språk og emosjoner (Sjur Isaksen)	522
22 Julepresten – en øvelse i balanse (Anne Grete Listrøm)	542

ARTIKLER OG DEBATTINLEGG ETC.:

Forandrer arbeidstid presteidentiteten? (Martin Enstad)	3
Opprør mot Skriften splitter kirken (Ragnar Andersen).....	6
Månedens salme: Så kom du da til sist (N13 364) (Estrid Hessellund og Sindre Eide).....	8
Korsteget – en reminisens av oljen i dåpsliturgien? (Karl Olav Sandnes)	28
Dåpen som hendelse og som prosess (Harald Hegstad)	31
Omsorgsperspektiver i dåpsliturgi og dåpspraksis (Sjur Isaksen).....	34
Dåp er et verb (Jan Terje Christoffersen)	37
Uenighet og vranglære i samlivsetikken (Knut Alfsvåg, Joachim Grün, Sverre Langeland og Dag Øivind Østereng).....	41
Kirkespiltende? (Egil Morland).....	43
Å våge å være en kirke for, med og av alle – Del I (Tor Ivar Torgauten)	55
La evangeliet være evangelium (Sindre Eide).....	59
"Velsignelsestriden" i gudstjenesten (Bjørn Sandvik)	60
Arbeidstid og embetssyn (Even Borch).....	62
Kirkespiltelse i ekteskapsynet? (Harald Hegstad)	63
Månedens salme: Aejlies gåatan bæretebe laavloen / Fyll Guds hus med sang til hans ære (N13 439) (Estrid Hessellund og Sindre Eide)	66
Regionale kontaktprester for hørehemmede (Søren Skov Johansen).....	80

Interview med kontaktprest Iben Tolstrup ved hans innsattelse i 2007 (Søren Skov Johansen).....	82
Georgia Harkness: En fornyet evangelikal liberaler (Tone Stangeland Kaufman).....	83
Å våge å være en kirke for, med og av alle – Del II (Tor Ivar Torgauten).....	85
Splitelse og bekjennelse (Ragnar Andersen).....	88
Svar til Harald Hegstad (Knut Alfvåg, Joachim Grün, Sverre Langeland og Dag Øivind Østereng).....	91
Faste og bønn (Eyolf Berg).....	93
Kontaktprester for hørselshemmede i Norge? (Eyolf Berg).....	104
Likeverdige lemmar på Kristi kropp og i menighetens fellesskap – mellom forpliktelse, mulighet og begrensing (Atle Sommerfeldt).....	108
Månedens salme: Nå øyner vi lyset av dagen (N13 739) (Estrid Hesselund og Sindre Eide).....	115
Hvordan ivaretar Israelsmisjonen respekten for menneskene de møter, samtidig som de er tydelige på Bibelens budskap? (Jorunn Andestad Langmoen).....	127
Religionsdialog og misjon (Beate Fagerli, Knut Hallen og Steinar Ims).....	130
Den norske kirke og mangfoldsamfunnet (Raag Rolfsen).....	136
Dialogteologi på norsk (Erling J. Pettersen).....	128 (152)
Religionsmøtet ved kirkelige handlinger (Halvor Nordhaug).....	132 (156)
Månedens salme: Velsignet være dere som gir brød i tomme hender (N13 743) (Estrid Hesselund og Sindre Eide).....	138 (162)
Reformasjonsjubileet i 2017 (Ola Tjørhom).....	128 (176)
Skaperverkets dag (Janne Dale Hauger).....	130 (178)
Kirken i møte med mennesker som mener å ha kontakt med døde (Silje Trym Mathiasen).....	128 (200)
Blåne bak blåne (Håvard Nyhus).....	132 (204)
Ekstraordinære erfaringer som utfordring for kirken (Tore Laugerud).....	134 (206)
Teologi og erfaring (Jan-Olav Henriksen i samtale med Sjur Isaksen).....	137 (209)
Farvel til Den norske kirke? (Torleiv Austad, Tore Kopperud og Anfin Skaaheim).....	152 (224)
Ordo, ordning, orden (Jan Terje Christoffersen).....	154 (226)
En samtale om ekteskapet, del 1 (Harald Hauge og Harald Hegstad).....	158 (230)
Månedens salme: Gå gjennom byens lange, rette gater (N13 520) (Estrid Hesselund og Sindre Eide).....	163 (235)
Kveitebrød, byggbrød og syring (Åsmund Bjørnstad).....	176 (248)
Liturgiske noter og noter (Bjørn Sandvik).....	180 (252)
Døden – en natt mellom to dager (Jostein Andreassen).....	182 (254)
En samtale om ekteskapet, del 2 (Harald Hauge og Harald Hegstad).....	187 (259)
Månedens salme: Menneske, du som har kunnskap (N13 726) (Estrid Hesselund og Sindre Eide).....	193 (265)
Innføringen av kjønnsnøytral vigselsturgi (Jostein Ådna).....	176 (280)
En samtale om ekteskapet, del 3 (Harald Hauge og Harald Hegstad).....	181 (285)
Carl Olof Rosenius (1816–1868) (Egil Grandhagen).....	175 (307)
En samtale om ekteskapet, del 4 (Harald Hauge og Harald Hegstad).....	179 (311)
Månedens salme: Se, nu stiger solen av havets skjød (N13 798) (Estrid Hesselund og Sindre Eide).....	184 (316)
En diakonal kirke (Atle Sommerfeldt).....	200 (332)
Reformasjonsjubileet (Kjell Arne Morland).....	205 (337)
En samtale om ekteskapet, del 5 (Harald Hauge og Harald Hegstad).....	212 (344)
Gi bort minnetalen! (Øyvind Hartberg).....	216 (348)
Månedens salme: Når vi undrast på om røystene og orda våre ber (N13 650) (Estrid Hesselund og Sindre Eide).....	217 (349)
Fra barmhjertighetens år til reformasjonens år (Ole Chr. M. Kvarme).....	228 (360)
Noen kommentarer til en samtale om ekteskapet (Knut Alfvåg).....	235 (367)
Månedens salme: Adam, kvar er du? (N13 728) (Estrid Hesselund og Sindre Eide).....	238 (370)
Å utvikle menighetens fellesskap skaper frivillighet og fremmer kirkens relevans i lokalsamfunnet (Eleanor Brenna).....	256 (388)
Organisering av frivillige i gudstjenestene i Nordstrand menighet (Bjarne Neerland).....	261 (393)
”Desperation – it is the world’s worst cologne” (Kjersti Gautestad Norheim).....	263 (395)
Svar til Knut Alfvåg (Harald Hauge og Harald Hegstad).....	267 (399)
Den norske kirkes Bymisjon? (Adelheid Firing Hvambals).....	284 (416)
Felles basis betyr felles samarbeid (Anne Birgitta Langmoen Kvelland).....	287 (419)
NMS og Den norske kirke (Jeffrey Huseby).....	289 (421)
Ny ryddighet og entusiasme (Øystein Magelssen).....	291 (423)
Sjømannskirken og Den norske kirke (Ørnulf Steen).....	297 (429)
Kyrkja og Diakonhjemmet (Idar Magne Holme).....	299 (431)
Det teologiske menighetsfakultet og Den norske kirke (Vidar L. Haanes).....	301 (433)
Svikter jubileet i 2017 reformasjonens hovedanliggende? (Jostein Ådna).....	304 (436)
Utfordringer og egen fortrefelighet (Knut Alfvåg).....	306 (438)
Reformasjon nå (Inge Westly).....	452
Hvem er Gud? (Carl Frode Hilton).....	454
”Musikk og meditasjon” på Trænafestivalen (Anna Ramskov Laursen).....	455

Månedens salme: Herre, rekk ut din allmektige hånd (N13 723) (Estrid Hessellund og Sindre Eide)	458
Aktiv dødsjelp: Begreper, internasjonale erfaringer og tre argumenter i debatten (Morten Magelssen)	475
Aktiv dødsjelp – utfordringer for kristen etikk (Gunnar Heiene)	479
Planlagt liv gir planlagt død? (Eivor Andersen Oftestad)	483
Økumenisk reformasjonsmarkering i Lund (Sven Gjessing Oppegaard)	499
Felles uttalelse (-)	502
De satte dype spor i Amerika, men er oversett i historiebøkene (Torbjørn Greipsland)	504
Enhetlig lokal ledelse og veien videre mot én arbeidsgiver i Den norske kirke (Martin Enstad)	508
Månedens salme: Tenn lys! Et lys skal brenne (N13 25) (Estrid Hessellund og Sindre Eide)	511
Gud og menneske (Efram Syreren)	524
Inkarnasjon og identitet (Jan-Olav Henriksen)	525
På leting etter Kristi fødested (Sindre M. Skeie)	528
Jul utan badguys (Per Kristian Sætre)	531
Hvorfor markere reformasjonen i 2017? (Halvor Nordhaug)	544
Hvor ble Jesus født? (Eyolf Berg)	550
”For så høyt har Gud elsket verden at han ga” (Nils H. Opsahl)	552
Fart og retning i kirkeordningsarbeidet (Kjell Y. Riise)	554
Utidig og unødvendig fra Presteforeningens leder (Svein Inge Thorstvedt og Astrid Holmsen Krogh)	556
Månedens salme: Nåden er ditt kvardagskår (N13 500) (Estrid Hessellund og Sindre Eide)	557

SØNDAGSTEKSTEN KIRKEÅRET 2015-16 – 3. REKKE

Kyndelsmesse: Luk 2,22–40 (Øistein I. Larsen)	17
Samefolkets dag: Joh 21,9–13 (Egil Lønmo)	19
Fastelavnssøndag: Luk 18,31–34 (Marie Bakkevig Hillesund)	21
Askeonsdag: Mark 2,18–20 (Sjur Isaksen)	45
1. søndag i fastetiden: Matt 26,36–45 (Torstein Eidem Nordal)	47
2. søndag i fastetiden: Jes 55,1–7 (Stephen Sarris)	48
3. søndag i fastetiden: Luk 22,28–34 (Tore Skjæveland)	67
4. søndag i fastetiden: Joh 6,24–36 (Ingvild Helene Mydske Fallegård)	70
Maria Budskapsdag: Luk 1,39–45 (Pål Kristian Balstad)	72
Palmesøndag: Joh 12,1–13 (Hilde Barsnes)	94
Skjærtorsdag: Joh 13,1–17 (Kjell A. Skartseterhagen)	96
Langfredag: Mark 14,26–15,37 (Torbjørn Holt)	98
Påskentatt / Ottesong: Mark 16,1–8 (Per Kristian Sætre)	118
Påskedag: Joh 20,1–10 (Sjur Isaksen)	120
2. påskedag: Joh 20,11–18 (Egil Morland)	122
2. søndag i påsketiden: 1 Pet 1,3–9 (Øistein I. Larsen)	142
3. søndag i påsketiden: Mark 6,30–44 (Marie Bakkevig Hillesund)	144
4. søndag i påsketiden: Joh 14,1–11 (Sjur Isaksen)	145
5. søndag i påsketiden: Joh 17,6–11 (Torstein Eidem Nordal)	139 (163)
6. søndag i påsketiden: Matt 6,7–13 (Stephen Sarris)	141 (165)
1. mai: Matt 20,25–28 (Tore Skjæveland)	144 (168)
Kristi himmelfartsdag: Joh 17,1–5 (Ingvild Helene Mydske Fallegård)	139 (187)
Søndag før pinse: Joh 16,12–15 (Hilde Barsnes)	141 (189)
Pinseften: Joh 7,37–39 (Kjell A. Skartseterhagen)	143 (191)
Skaperverkets dag: Mark 4,35–41 (Olav Rune Ertzeid)	145 (193)
Pinsedag: Joh 14,23–29 (Torbjørn Holt)	139 (211)
2. pinsedag: Joh 7,37–39 (Pål Kristian Balstad)	141 (213)
17. mai: Luk 17,11–19 (Per Kristian Sætre)	142 (212)
Treenighetssøndag: Luk 24,45–48 (Sjur Isaksen)	145 (215)
2. søndag i treenighetstiden: Joh 3,1–13 (Egil Morland)	164 (236)
3. søndag i treenighetstiden: Mark 10,13–16 (Øistein I. Larsen)	166 (238)
4. søndag i treenighetstiden: Matt 9,35–38 (Marie Bakkevig Hillesund)	168 (240)
5. søndag i treenighetstiden: Matt 18,12–18 (Sjur Isaksen)	194 (266)
Sankthansdagen / Jonsok: Joh 1,1–8 (Torstein Eidem Nordal)	196 (268)
Aposteldagen / 6. søndag i treenighetstiden: Apg 9,1–19 (Stephen Sarris)	198 (270)
7. søndag i treenighetstiden: Mark 5,25–34 (Tore Skjæveland)	200 (272)
8. søndag i treenighetstiden: Mark 12,28–34 (Ingvild Helene Mydske Fallegård)	188 (292)
9. søndag i treenighetstiden: Luk 6,36–42 (Pål Kristian Balstad)	190 (294)
10. søndag i treenighetstiden: Ef 4,29–32 (Hilde Barsnes)	192 (296)
Olavsdagen / Olsok: Luk 22,24–27 (Kjell A. Skartseterhagen)	195 (299)
11. søndag i treenighetstiden: Joh 8,31–36 (Torbjørn Holt)	187 (319)
12. søndag i treenighetstiden: Joh 4,27–30.39–43 (Per Kristian Sætre)	188 (320)
13. søndag i treenighetstiden: Joh 15,13–17 (Sjur Isaksen)	190 (322)

Vingardsundag / 14. søndag i treeningstida: Matt 19,27–30 (Egil Morland)	192 (324)
15. søndag i treeningstiden: Joh 15,9–12 (Ingvild Helene Mydske Fallegård)	194 (326)
16. søndag i treeningstiden: Matt 11,16–19 (Marie Bakkevig Hillesund)	218 (350)
17. søndag i treeningstiden: Mark 5,35–43 (Gunnar Innerdal)	220 (352)
18. søndag i treeningstiden: Salme 38,10–16 (Torstein Eidem Nordal)	222 (354)
19. søndag i treeningstiden: Luk 9,57–62 (Stephen Sirris)	242 (374)
Mikkelsmess: Joh 7,14–17 (Tore Skjæveland)	245 (377)
20. søndag i treeningstiden: Matt 18,1–11 (Ingvild Helene Mydske Fallegård)	247 (379)
21. søndag i treeningstiden: Luk 12,13–21 (Pål Kristian Balstad)	248 (380)
22. søndag i treeningstiden: Luk 10,25–37 (Hilde Barsnes)	270 (402)
23. søndag i treeningstiden: Matt 24,35–44 (Kjell A. Skartseterhagen)	273 (405)
Bots- og bønnedag: Luk 15,11–32 (Torbjørn Holt)	275 (407)
Reformasjonsdagen: Joh 1,16–17 (Per Kristian Sætre)	277 (409)
Allehelgensdag: Luk 6,20–23 (Sjur Isaksen)	308 (440)
Minnedag: Joh 11,1–5.33–38 (Egil Morland)	310 (442)
26. søndag i treeningstiden: Luk 13,10–17 (Øistein I. Larsen)	311 (443)
Domssøndag / Kristi kongedag: Joh 9,39–41 (Marie Bakkevig Hillesund)	313 (445)

SØNDAGSTEKSTEN KIRKEÅRET 2016-17 – 1. REKKE

1. søndag i adventstiden: Matt 21,1–11 (Gunnar Innerdal)	461
2. søndag i adventstiden: Joh 14,1–4 (Torstein Eidem Nordal)	463
2. søndag i adventstiden – med fokus på Menneskerettighetssøndagen: Joh 14,1–4 (Elisabeth Torp og Dina Willemse)	465
3. søndag i adventstiden: Jes 35,1–10 (Stephen Sirris)	468
4. søndag i adventstida: Luk 1,46–55 (Tore Skjæveland)	487
Julaften: Luk 2,1–20 (Ingvild Helene Mydske Fallegård)	489
Julenatt/ottesang: Matt 1,18–25 (Hilde Barsnes)	492
Juledag: Joh 1,1–14 (Kjell A. Skartseterhagen)	512
2. juledag (Stefanusdagen): Matt 2,16–23 (Torbjørn Holt)	514
Nyttårsaftan: Matt 11,25–30 (Per Kristian Sætre)	516
Nyttårsdag / Jesu navnedag: Luk 2,21 (Sjur Isaksen)	535
Kristi åpenbaringsdag: Matt 2,1–12 (Arnfinn Bjørgen)	537
2. søndag i åpenbaringstiden: Matt 3,13–17 (Nils Tore Andersen)	560
3. søndag i åpenbaringstiden: Joh 2,1–11 (Vegard F. Soltveit)	562
4. søndag i åpenbaringstiden: Luk 18,35–43 (Tore Laugerud)	564
Kyndelsmesse: Luk 2,22–40 (Eyolf Berg)	566
5. søndag i åpenbaringstiden: Mark 2,1–12 (Silje Gunlaug Yun Eng)	568

FRA BOKFRONTEN:

Harald Hegstad: <i>Gud, verden og håpet</i> (Svein Rise)	10
Berit S. Thorbjørnsrud (red.): <i>De kristne i Midtøsten: Kampen for tilhørighet</i> (Kristin Joachimsen)	13
Karsten Alnæs og Notto R. Thelle: <i>Likeverdige lemmer på Kristi kropp og i menighetens fellesskap – mellom forpliktelse, mulighet og begrenning</i> (Jan-Olav Henriksen)	116
Jens André P. Herbener: <i>Naturen er hellig</i> (Hans-Jürgen Schorre)	139
Halvor Moxnes: <i>Historien om Det nye testamentet</i> (Jostein Ådna)	132 (180)
Anne Haugland Balsnes, Solveig Christensen, Jan Terje Christoffersen og Halvar O. Mosdøl (red.): <i>Gudstjeneste á la carte</i> (Bjarte Leer-Helgesen)	135 (183)
Margrete Kvalbein: <i>Henvendt. Overgitt</i> (Jan Terje Christoffersen)	137 (185)
Gunnar Innerdal: <i>Hans Urs von Balihasar on Spirit and Truth</i> (Peder Gravem)	186 (290)
Janice McRandal (red.): <i>Sarah Coakley and the future of systematic theology</i> (Morten Erik Stensberg)	185 (317)
Stephanie Dietrich, Hallgeir Elstad, Beate Fagerli og Vidar L. Haanes (red.): <i>Folkekirke nå</i> (Hallvard Olavson Mosdøl)	239 (371)
Egon Askvik: <i>Kyrkjefolk</i> (Hallvard Olavson Mosdøl)	239 (371)
Jan-Olav Henriksen: <i>Mangfold og Tvetydighet – Aktuelle blikk på religion</i> (Paul Leer-Salvesen)	459
Eivor Andersen Oftestad: <i>Vi lager barn</i> (Anne Grete Listrøm)	558

TEMANUMRE:

Dåpsliturgi	nr. 2
Religionsmøte og dialog	nr. 6
Paranormale erfaringer	nr. 9
Frivillighet	nr. 16
Kirken og organisasjonene	nr. 17
Aktiv dødshjelp	nr. 19
Inkarnasjon	nr. 21

FRA BOKFRONTEN

EGIL SJAASTAD:

CARL FR. WISLØFF: PRESTEN SOM BLE MISJONSFOLKETS PROFESSOR

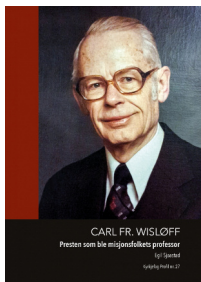
KYRKJEFAG PROFIL NR. 27

(KRISTIANSAND: PORTAL FORLAG 2016)

ISBN: 9788283140866 382 SIDER

Under etterkrigstiden og frem mot år 2000 spilte *Carl Fr. Wisløff* (1908–2004) en sentral rolle i norsk kirkeliv. Fra 1947 var han rektor ved MFs praktikum, senere professor i kirkehistorie ved samme institusjon. Han aktiv som teologisk meningsdanner, predikant og polemiker. Samtidig var han nært knyttet til flere av de frivillige lekmannsorganisasjonene.

Bak *Egil Sjaastads* biografi om Wisløff ligger et omfattende og samvittighetsfullt arbeid med et bredt kildemateriale. Relevante temaer blir tatt opp, blant annet familiebakgrunn, teologisk profil og engasjementet i tidens kirkelige konfliktspørsmål. Sjaastad hadde et nært og positivt forhold til den biograferte. Han vil være objektiv, men unngår ikke helt den hagiografiske krønikeskrivning. Til tross for sine kvaliteter har biografien noen metodiske mangler. Jeg savner oversikt og bruk av annen litteratur om Wisløff. Konteksten – både den kirkelige og den politisk-

kulturelle – må trekkes inn for kunne tegne et adekvat bilde av den biograferte. Her blir Sjaastad for vag. En rekke fremstillinger kaster lys over 1900-tallets norske kirkehistorie, og ville kunne være en kilde til kunnskap, forståelse og problemstillinger for denne biografien.

På 1920-tallet var Hallesby blitt høvdingen ”med gullhjelmene” for det norske kristenfolk. ”En høvding i Guds rike” var han. Hvem skal ta opp arven etter Hallesby, spurte man på 1950-tallet. Selv overga Hallesby profetkappen til Wisløff. Hvordan kunne han, som kom fra et overklassemiljø i Sarpsborg, bli en høvding for et lekfolk som var demokratisk innstilt, antiklerikalt og ikke lite antiautoritært? Hvordan oppfattet han seg som prest i et åndelig miljø der presten bare var en ”bror blant brødre”? Wisløffs overklassebakgrunn var en god forutsetning for å bli høvding, dessuten at han som var professor, fant sin plass blant ”vanlige” lekfolk. Avgjørende var at han sto vekkelseskulturen nær, talte lekfolkets åndelige språk og kunne gi klar veiledning. En biografi om Wisløff må belyse ham ut fra de sosial- og kulturelle rommene han tilhørte. Sjaastad skiver godt om Wisløffs bakgrunns- og oppvekstmiljø. Her berøres følsomme temaer som morens altfor tidlige død. Sjaastad gjør det reflektert og nennsomt.

Wisløff var engasjert i en rekke av tidens sentrale kirkelige spørsmål (økumenikk, misjonsteologi, helvetesstrid, kirkeordningen, også innen liturgikk og praktisk teologi markerte han seg). Han var populært teologisk forfatter og lutherforsker. Sjaastad løfter dette stoffet frem på en grei og oversiktlig måte, men burde nok ha

sluppet til flere overordnede teologisk-kirkelige problemstillinger.

På konservativ side var det tre toneangivende teologer på denne tiden: O. Valen-Sendstad, Leiv Aalen og Carl Fr. Wisløff. Ingen av dem førte Hallesbys teologi videre. Ut fra ulike forutsetninger la de Hallesbys erfarings-teologi bak seg. Wisløff og Valen-Sendstad sto hverandre nær, men gled etter hvert fra hverandre. Prosessen blir interessant belyst av Sjaastad, men han burde ha brukt mer energi for å forstå Leiv Aalen, som sto meget fjernet fra de to andre. Det er nemlig avgjørende for å forstå Wisløffs stilling ved MF og hans brudd med institusjonen.

I den norske statsreligion fant Aalen en luthersk konfesjonell embets- og folkekirke forankret i dåps sakramentet. For Wisløff (som for Hallesby) ble kirkens konstituert ved enkeltmenneskers levende tro på evangeliet formidlet ved forkynnelsen: De troende ”som hører sin Herres røst”, er den egentlige kirken. Og de som er troende, ”kjenner en broder når de møter ham”. Folkekirken, som bæres av statsreligionen, kan aldri bli kirke, men den er kirkepolitisk viktig for Wisløff og lavkirkeligheten fordi den sikrer kristendommens stilling i folket og gir organisasjonsfrihet innen statsreligionens rammer. Wisløff og Aalen vurderte derfor hverandre slik: Aalen så på Wisløffs sakrament- og kirkesyn som i bunn og grunn *heretisk*. Wisløff oppfattet Aalen (*kirke*)politisk positiv. Som teologisk lærer bidro han til å sikre skriftforankret evangelisk-lutherske lære i Den norske kirke. Men Wisløff avviste Aalens ekklesiologi: Den norske kirke er ingen virkelig Jesu Kristi kirke.

I 1958 da Wisløff ble kalt til professor ved MF, hadde Sverre Aalen engasjert seg i *Norsk menighetsinstitutt* som arbeidet for åndelig vitalisering av Den norske kirkes lokale menigheter gjennom statskirkens tjenester og råd. At Wisløff identifiserte seg med det organisasjonsliv som sto *fritt* i forhold til de offisielle kirkelige organer og var heller skeptisk til ”den nye kirkelige aktivitet”, var vanskelig å svelge for Sverre Aalen. Wisløff ble ansatt, men Sverre Aalen gjorde sin mistillit

kjent for styret. Selv om Leiv Aalens konfesjonskirke etter hvert smuldret vekk under ham, holdt han hårdnakket fast ved at Wisløff var heretiker.

På 1970-tallet var den kirkelige *reformbevegelsen* på offensiven for en ny og friere kirkeordning for Den norske kirke. Da måtte statens offentlige religion og dens kirkestyre (GrL §§2 og 16) avvikes. En hindring var også lekmannsorganisasjonenes kirkepolitiske støtte til statsreligionen, bl.a. fordi den sikret deres frihet. Wisløff var høvding og åndelig leder for det frie lekfolket, særlig det radikale segment. Også reformbevegelsens fremste leder, *Andreas Aarflot*, var lærer ved MF, ja, Wisløffs nærmeste faglige kollega. Ved begynnelsen av 1970-tallet fant han det opportunt å rette et kirkepolitisk angrep på Wisløff på bakgrunn av hans offentlige veiledning av lekfolket (*En grunn å stå på, en kurs å følge*) i pakt med de gamle lavkirkelige linjer. Aarflot hadde allerede på sekstitallet gått mot Wisløffs kirkesyn. Dette var opptakten til Wisløffs brudd med MF. Aalen hadde ingen sympati med Aarflots kirkepolitiske program, men ut fra ulike forutsetninger fremmet de begge den vurdering at Wisløff var et fremmedlegeme ved MF. Wisløff tok avskjed. Det gjorde det klart at en MF-lærer ikke kunne identifisere seg med den radikale lekmannsbevegelsen. På et eller annet vis måtte man fastholde at Den norske kirke var en ”Jesu Kristi kirke” og ikke bare et ”stillas” for de troende når de bygde Guds rike. Det var konflikten om *kirkesynet*, som utløste Wisløffs avskjed fra MF i 1975. Spørsmålet om skriftsyn var av mindre betydning.

I sin Wisløff-biografi bretter Sjaastad ut viktig materiale til belysning av ekklesiologiske konfliktstrukturer bestemmende for 1900-tallets kirkehistorie, men som kirkehistoriker i dag burde han å reflektert over det dramatiske sammenbrudd som er kommet både for aaleniansk konfesjonalisme, lavkirkelighetens organiserte konventikkkelkristendom og den sekularistiske folkekirkelighet som reformbevegelsen munnet ut i. Det ville gitt boken spennende og provoserende problemstillinger.

Bernt Torvild Oftestad

ORD AV LUTHER

OM Å VÆRE EN KRISTEN

Et kristent menneske er en fri herre over alle ting og ingen underdanig. Et kristent menneske er en tjenestevillig slave av alle ting enhver underdanig.

(WA 7. 21:1-4)

Hele kristenlivet består i disse to ting: Tro på Gud og hjelp din neste! Det lærer hele evangeliet. Det skulle foreldrene si til sine barn hjemme og over alt. Barna skulle også stadig si disse ordene til hverandre.

(WA 10 III. 361:13-16)

Kristenlivet er ikke å være god, men å bli god, ikke å være sunn, men å bli sunn, ikke å være, men å bli, ikke ro, men bevegelse. Vi er det ikke ennå, men vi blir det. Det er ennå ikke gjort og har ennå ikke skjedd, men det er underveis. Alt gløder og glinser ikke ennå, men alt blir bedre.

(WA 7. 336:31-36)

Den kristne gjør alle slags kjærlighetsgjerninger som han ikke trenger selv. For han besøker ikke de syke for at han selv skal bli sunn av det. Han gir ingen mat fordi han trenger skal bli sunn av det. Han gir ingen mat fordi han trenger mat selv. Altså tjener han heller ikke øvrigheten fordi han trenger den, men på grunn av de andre, for at øvrigheten skal beskytte dem, og for at de onde ikke skal bli verre. Han taper ikke noe ved å gjøre dette, og en slik tjeneste skader ham ikke, men den er til stor nytte for verden.

(WA 11. 253:33-254:3)

Et kristenliv er et salig og glederikt liv, og Kristi åk er mildt og godt.

(WA 17 II. 433:20-21)

*Sitatene er hentet fra Kurt Aland:
Hva sier Luther? Et Luther-leksikon,
Oslo: Lunde 1974.*

SØNDAGSTEKSTEN

EINAR BONDEVIK - ANNE BIRGITTA LANGMOEN KVELLAND - INGVAR A. ISENE - SJUR ISAKSEN

SAMEFOLKETS DAG - SÅMANNSSØNDAGEN
KRISTI FORKLARELSESDAG - FASTELAVNSSØNDAG

SAMEFOLKETS DAG

6. FEBRUAR 2017

Preiketekst: Matt 5,13–16

Lesetekstar: 1 Mos 2,4–9 / Gal 3,26–29

Liturgisk farge: Grønn

TIL DAGEN:

Bakgrunnen for Samefolkets dag/Samisk nasjonaldag er møtet som fann stad 6.–9. februar 1917. Dette var det første landsdekkande møte arrangert av samar og vart arrangert i Metodistkyrkja i Trondheim. Tyngda av deltakarane kom frå sørsamisk område i Noreg, men det var òg utsendingar frå Finnmark og observatørar frå Sverige. Meir utførleg om møtet kan ein lesa i Peder Borgen: *Samenes første landsmøte* (Tapir 1997). 6. februar har vore offisiell flaggdag i Noreg sidan 2003.

I år er det 100 år sidan dette møtet og det blir markert storstilt under logoen *Tråante 2017* (Tråante = Trondheim) 5.–12. februar, men òg elles gjennom året både i Trondheim og på andre

stader. Det blir på mange måtar ein parallell til grunnlovsjubileet i 2014, og det er naturleg å markera det, litt eller mykje, alle stader i landet.

Av særskild interesse i år er vigslinga av eit nytt sidealtar i Nidarosdomen, som vil skje den 6/2-17. Bestillinga var at altaret skulle ha eit samisk preg, og det er laga av den sørsamiske kunstnaren Folke Fjällström. Då vil samisk uttrykksmåte vera synleg i nasjonalheilagdomen og visa at det samiske høyrer til i kyrkja på lik linje med andre kulturelle uttrykk (Det står i motsetjing til haldninga Thomas von Westen som er kalla ”samenes apostel”. Han brukte gjerne samisk språk, men var elles brutal i forhold til samisk kultur.).

SAMISK LITURGI/SPRÅK:

Denne dagen, evt. søndagen nærast, er det all grunn til å ta med eit liturgisk ledd på samisk, òg utanfor det ein reknar som samiske område. (Samiske områder er omtrent frå Elgå (Hedmark)–Sunndal(Møre) i sør og nordover). Same-tinget sitt valmanntal har registrerte veljarar i 413 av Noreg sine 428 kommunar. I tillegg er det mange samar som av ulike grunnar ikkje er registrerte i valmanntalet. Ikkje alle samar har fått læra sitt samiske språk, men ein omtalar det likevel gjerne som ”hjartespåket”, og det betyr mykje at det blir brukt i ein kyrkjeleg samanheng. Forsorkinga har gått over generasjonar og har hatt funksjon av eit kulturelt folkemord. Det er eit stort arbeid å gi samisk ein likeverdig plass i sam-

funn og sjel og sinn. Kyrkja kan her gå føre.

Liturgiske ledd på samiske språk finn ein i gudstenesteboka på s 2.85 og utover. Eit eige ressurshefte for dagen finst på kyrkja.no. Nokre lydfiler til hjelp og liturgisk ledd/musikk kan ein finna på www.samiskmenighet.no/ressurser. Sjå òg liturgi-/lydfiler m.m. på kyrkja.no/samisk → liturgier (<https://kyrkja.no/nb-NO/om-kirken/slik-styres-kirken/samisk-kirkeliv/gudstjenesteliv3/liturgier/>).

TEKSTANE:

Tekstane for dagen handlar om skapinga (1 Mos 2) og likeverd mellom menneske, etnisitetar/status/kjønn (Gal 3), og funksjonen til Jesu disiplar som salt og ljøs. Samlande vil ein kunne sei at jorda vi alle høyrer til på, treng å oppleva Jesu gjerning frå kvar og ein for at den skal kunne vera slik Gud ønskjer den. Ein song som gjerne kan brukast i gudstena er ”Vi tar hverandres hender”, Barnesalmeboka 192.

Preiketeksten kjem rett etter sæleprisingane som innleiar Bergpreika. Når dei – læresveinane som primære lyttarar i læresituasjonen (Jesus sette seg)/folkemengda omkring – blir omtalt som ljøs og salt, er det ut frå karakteristikkane i sæleprisingane. Etter teksten vår følgjer Jesu forsikring om at han *oppfyller* lova og ikkje *opphevar* ho, med konkretiseringar av lovbod og innskjerpingar av rådande tolkingar.

SALT OG LJØS.

I si *Fortolkning til Matteusevangeliet* (Bibelverket, Nye Luther forlag/Lunde forlag 1989) skildrar Hans Kvalbein omtalen av saltet som *negativ mulighet* og ljøset som *positiv mulighet*. Jesus omtale av salt følgjer ikkje heilt det vi kjenner av kjemi, men kan visa til dødehavssalt som inneheldt fleire ulike mineral. I 2 Mos 2,13 står det at salt alltid må følgja med grodeofferet. Saltet kan ha ei funksjon som katalysator ved brenning, og enkelte nemner det òg til bruk i fyringsomner. Om så sjølve saltinnhaldet i ei samansett mineralblending er brukt opp, har det ikkje denne effekten og ”duger ikkje lenger”. Elles er vi vel kjent med salt for å konservera og ta vare på matvarer. I ein preikesituasjon må ein tenka på kor mykje ein vil

gå inn i interessante tankerekkje, eller om det viktig å ha eit kort og godt poeng. Saltet er i alle fall naudsynt (i offergåva eller for bevaring), men kan bli kraftlaust og då duglaust.

Jesu omtale av ljøs gir referansar til Joh 8,12: ”Eg er ljøset i verda,” men her er det læresveinane som har denne funksjonen. Og sjølv om det er ei skildring av noko dei er, og ikkje noko dei skal bli, så er det likevel knytt til karakteristikkane i sæleprisingane. Dei gode gjerningane er heller ikkje for å setja fokus på læresveinane, men for at Far i himmelen skal bli prisa. Kvalbein seiar at ”i jødedommen kan uttrykket ’verdens lys’ brukes både om loven, om tempelet og Jerusalem og om Israelfolket selv.” Siktemålet er vel likevel at det er ljøs som teikn/symbol på eller nærvære av Gud Herren. No er det altså læresveinane som har den funksjonen. Ljøset er nærværet av Gud, Guds gjerningar gjennom våre handlingar.

Slik er målet det same som utgangspunktet. Livet er gitt oss av Skaparen. Skaparen er målet for livet.

I samiske samanhengar er det viktig å ta med seg tradisjonar, ”det opphavlege”, og halda kontakten med sine røter. Samtidig har samiske tradisjonar blitt utfordra og tidlegare blitt stempla som djevlesk. Det har fått til at mange, både samar og nordmenn, med urette har fått eit vanskeleg forhold til samiske uttrykk. Debatten om joik i kyrkja er eitt døme på dette. Når ein så gjerne vil opna opp for kulturuttrykk i kyrkja i dag, er det viktig at dette har forankring i samiske miljø. Her kan det vera skilnader frå stad til stad, og ein gjer godt i å samrå seg med samiske miljø der ein er.

Å ha kontakten med opphavet er som fortsatt å vera salt, og det er naudsynt for å vera ljøs. Samefolket har blitt marginalisert og gjort usynleg. Ein har fått ”karet” sett over seg i den grad at ein fortsatt i dag kan ha vanskar for å vedkjenna seg sin samiske bakgrunn. Andre grupper kan òg bli gjorde usynlege, og det kan gjelda kyrkja; jfr. avslutninga av sæleprisingane, v 11–12. Det treng ikkje vera populært å gjera Guds gjerningar, men det er slik ein er ”ljøset i verda”. Teksten og dagen gir oss frimod til det.

SALMEFORSLAG:

Salmar med samisk tonespråk:

N13 976.6 Kyrie

N13 831 Gæjhtoe, gæjhtoe! (Takk, takk!)

N13 439 Aejlies gåatan bætebe laavloen/Kom til Guds hus med lovsang

N13 639 Gulá muv ráhkálvisájt/Hör mina böner, Herre

N13 306 Várrečohkain várdán/Høgt oppunder fjellet

N13 337 Muv vájmo oasse Jeuss buorr'/Du, Jesus, er min største skatt

N13 241 Biejjiem jih askem/Solen och månen (gjendikta frå Måne og sol)

Salmetekstar med samisk klangbotn:

295 Jupmelen gjele/Skaperens stemme (mel. Morning has broken)

Andre salmar:

N13 293 Albmi ja eanna/Many and great

Og i den grad ein syng nasjonalsongar i kyrkja

N13 758 "Samefolkets sang": Guhkkín davvin/Langt nord

LITTERATUR TIL VIDARE LESING:

Tore Johnsen: Jordens barn, Solens barn, Vindens barn. Kristen tro i et samisk landskap (Verbum 2007).

Tore Johnsen/Line Skum: Erkjenne fortid – forme framtid. Innspill til kirkelig forsoningsarbeid i Sápmi (Orkana 2013).

EINAR BONDEVIK
HEARRA ÁARJELSAEMIEN DAJVESNE/
PREST I SØRSAMISK OMRÅDE
EB788@KIRKEN.NO

SÅMANNSSØNDAGEN

12. FEBRUAR 2017

Prekentekest: Luk 8,4–15

Lesetekster: Jes 55, 8–13 / Heb 4, 12–13

Liturgisk farge: Grønn

TIL DAGEN

Det er såmannssøndag og bibeldag. Mange menigheter har ofring til Bibelselskapet. Vi takker for og feirer at vi har Bibelen på eget språk. Samtidig retter vi blikket ut mot dem som ikke har det, og mot dem som hindres i å bruke Bibelen.

TIL TEKSTEN

Teksten er hentet fra andre hovedbolk i Lukas-evangeliet, som omhandler Jesu virksomhet i Galilea. I kapitlet før hører vi om kvinnen i Simons hus, som viste så stor kjærlighet fordi hun hadde fått mange synder tilgitt.

Lignelsen om såmannen fortalte Jesus til en stor mengde som hadde samlet seg rundt ham. Det greske ordet *parabel*, som her er oversatt med lignelse, kan også bety figur, symbol eller ord-språk (Luk 4,23). Lignelsene er ofte blitt tolket dithen at Jesus bruker hverdagslige bilder for at han skal bli lettere å forstå for tilhørerne. Dette avviser Jesus delvis selv i vers 10: Disiplene var gitt å skjønne Guds rikes hemmeligheter, men andre skal "se, men ikke se, og høre, men ikke forstå".

I en del av lignelsene Jesus fortalte, er det kun ett poeng som understrekes. Lignelsen om såmannen kan tolkes i mer allegorisk retning der det er flere poeng som tilsvarer noe annet i virkeligheten: De ulike stedene der såkornet lander, er bilder på ulike utfordringer vi står overfor når Ordet møter oss. Det mest forbausende med denne lignelsen er hvor stor avlingen blir når kornet lander i god jord. En avling som blir

hundre ganger det som ble sådd, er ikke dagligkost for noen bonde.

Lesetekstene taler på hver sin måte om Guds ord som noe som er *levende*. Det vender ikke tomt tilbake, men gjør det Gud vil (Jes 55). Det er levende og virkekraftig ... og dømmer hjertets tanker og planer (Heb 4).

TIL PREKEN

1. Innledning

To spørsmål: Vil lignelsen være så kjent at tilhørerne trenger å vekkes? Og: Vil tilhørerne forstå bildebruken?

Forslag til innledning: Har du plantet noen gang? Dersom du hadde et verdifullt frø som kunne vokse opp til å bli en sjelden plante, hvordan ville du behandle det? Ville du ikke da skaffe den beste jorda og sørge for passe med lys, varme og vann? Sannsynligvis ville du også luke vekk ugress som dukket opp for å hindre planten i å kveles – og like fullt bli overrasket dersom det viser seg at det i frøet ligger kime til 100 planter!

2. Såmannen, såkornet og den jorda

Det er forskjell på å plante og å så: Når man sår, øser man mye rikeligere ut. Men her har vi en såmann som knapt bryr seg om å finne et jorde med god jord. Han sår overalt, kaster det tydeligvis bare utover – en svært raus såmann. Man kunne beskyldte ham for sløse med det dyre såkornet! Dermed havner noe ved veien, noe på steingrunn og noe blant torner før endelig noe av det også faller i god jord.

Hva er det som gjør at noe blir god jord? Det er ikke minst en bearbeidings- og forråtnelsesprosess av alt ”som falt i fjor”: Gammelt løv, skitt, småkryp og andre ”uhumskheter” kan bli til den beste jorda.

Og når kornet faller i god jord, har det en enorm spirekraft. Det ser vi av avlingen.

3. Hva betyr lignelsen for oss?

Det er en skarp kontrast i teksten. Rett etter at såmannen (Gud, den som skal øse ut Guds ord) beskrives som svært raus, nesten uansvarlig raus, roper Jesus ut samme advarsel som vi også finner i sendebrevene i Åpenbaringen: ”Den som har

ører å høre med, hør!” Hvordan skal vi forstå denne kontrasten?

På den ene siden øses Guds ord raust ut; på den andre siden vil tilhørerne ikke nødvendigvis forstå ordet. Det vil ”skjules for vise og forstandige, men åpenbares for umyndige og små” (Matt 11,25). I fortellingen fra fariseeren Simons hus i kapitlet før holder Jesus fram denne kvinnen som tydelig hadde levd et liv i åpenbar synd. *Hun* hadde ingenting å vise til, men hadde tatt imot Jesu tilgivelse. Derfor viser hun så stor kjærlighet. Kvinnen blir et eksempel på hva som skjer når Guds ord faller i god jord.

Men hvordan sørger vi for å ”være god jord”? Dette er også noe vi får av Guds nåde. Det er ikke noe vi kan få til ved å dra oss selv etter håret, men noe vi får ved å løfte blikket og se på Jesus (Joh 3,13–15). Den gode jorda skapes i oss når han møter oss med sin kjærlighet. Troen på Jesus bereder grunnen i oss slik at ordet hans bærer frukt. Til glede for andre mennesker – og for Gud.

Det er en veldig kraft i Guds ord; jfr. lesetekstene. Dermed kan bli avlingen så enorm.

4. Avslutning

Ta imot, og la Guds ord få plass og gjøre sin gjerning i oss, i meg!

Men vi skal også gi Guds ord raust videre til andre: ”Gi som gave det dere fikk som gave.” (Matt 10, 8).

SALMEFORSLAG:

577 En såmann går på marken ut
807 O Kristus, du som lyset er
569 Guds ord det er vårt arvegods
432 Vi syng med takk og glede

ANNE BIRGITTA LANGMOEN KVELLAND
GENERALSEKRETÆR NORMISJON
ABLKVELLAND@NORMISJON.NO

KRISTI FORKLARELSESDAG

19. FEBRUAR 2017

Prekatekst: Matt 17,1–9

Lesetekster: 5 Mos 18,15–18 / Åp 1,9–18

Liturgisk farge: Grønn

I HØYDEN

Må man være høyt oppe for at vi skal se Jesus som han er? Vi finner Jesu indre sirkel, Peter, Jakob og Johannes, høyt oppe. De får se Jesu herlighet. Dagliglivets fortredd er overlatt til resten av gruppa, som befinner seg ned i lavlandet. Der strever de med å kaste ut en ond ånd fra en sønn som hans far hadde brakt til dem. Det gikk ikke så bra, og savnet etter mesteren som kunne redde dem ut av en pinlig flause, må ha vært påtakelig. Situasjonen for de tre på fjellet var en helt annen. De fikk en opplevelse de aldri kunne glemme.

Lidelsen danner et bakteppe for denne søndagen. I Lukas' versjon av teksten får vi vite at det er det som snart skal skje i Jerusalem, som er temaet for samtalen mellom Jesus, Elia og Moses.

Kristi forklarelsesdag avslutter åpenbarings-tiden. Her på fjellet får vi se Jesus slik han egentlig er, den opphøyde Messias. Vi ser Jesus slik Gud ser ham. Samtidig er hendelsen proleptisk, foregripende. Jesu innerste sirkel, Peter Jakob og Johannes, på vei inn i påskens smerte, får en visjon av Jesus som strekker seg forbi korset og peker mot oppstandelsen.

Tre disipler fikk oppleve at sløret ble tatt bort, grensene for tid og rom er sprengt. Det satte sitt preg på dem. Johannes henviser til hendelsen allerede i innledningen av sitt evangelium: "Vi så hans herlighet." (Joh 1,14) Peter henviser i et av sine brev til "da vi var sammen med ham på det hellige fjellet" (2 Pet 1,18).

Vi som lever i dag, er også på vent. Vi ser frem mot den fulle åpenbaring av Jesus som den for-

herligede Messias. Bare tre av apostlene fikk denne ekstraordinære opplevelsen; de fleste av oss må, som de øvrige Jesu disipler, nøye oss med mindre grensesprengende erfaringer. Noen, også i vår tid, forteller om ekstraordinære møter med Jesus. Jeg har selv møtt flere på misjonsmarken, som har hatt et møte med Jesus i form av drømmer eller visjoner, og de har kommet til tro som en følge av dette. Disse kan vi la oss inspirere av.

TIL TEKSTEN

Konteksten er svært viktig for å forstå beretningen i vår tekst. I Matteus kapittel 16 spør Jesus disiplene hvordan folk flest, og de selv, oppfatter ham. Han ble av mange oppfattet som om en av Israels store profeter hadde kommet tilbake (16,14). Ikke et dårlig svar, for Jesu tjeneste slik den fremsto for folk, hadde absolutt profetiske dimensjoner over seg.

For disiplene selv hadde det begynt å demre for dem at Jesus måtte være den lovede Messias. Peter bringer denne undring til en fulltonet bekjennelse. "Du er Messias." (16,16) Så hadde han likevel ikke forstått, for da Jesus sier hva det innebærer at han er Messias, at veien går gjennom lidelse og kors, protesterer Peter. Dette bryter helt med Peters, og folk flests, oppfatning om hva Messias skulle være. Skulle ikke Messias frigjøre jødene fra deres fiender? Så får han høre at nettopp disse skulle torturere og drepe den salvede. Ikke nok med det: Disiplene får selv vite at å følge Jesus medfører kors og trengsel. Apostlene, i likhet med folk flest i samtiden, forventet at Messias komme skulle innebære jordisk triumf, men kapitlet avsluttes med Messias' endelige komme vil være en himmelsk herlighet som går ut over de jordiske og politiske dimensjoner. Slik sprenges grensene for deres forståelse av hvem Jesus er, og hva frelsen innebærer. Den går utover tid og rom.

Hadde disiplene tvil om Jesus skulle regjere i herlighet? Han hadde lovet dem en foregripende visjon om at de skal få se: "Noen av dem som står her, skal ikke dø før de ser Menneskesønnen komme med kongsmakt." (16,28) I vår tekst blir så noen av dem tatt opp på et høyt fjell. Der får de en visjon, en forsmak på Jesu herlighet når han kommer igjen.

Teksten inviterer til en rekke allusjoner, og da særlig til Moses. Gud åpenbarte seg for Moses, men da han kom tilbake til leiren strålte ansiktet så det måtte dekkes til (2 Mos 34,29–35).

Jesus er ikke bare større enn Salomo og tempelet; han er større enn Moses også. Jesus fremstår som den nye Moses, men også som noe mer. Slik både Moses og Elia hadde hørt Guds stemme på Sinai, får de tre disiplene høre Guds røst og bekreftelse av Jesus som Messias. Denne sammenstilling viser at Jesus er større enn de profetene som folk i samtiden sammenlignet ham med. Ja, han er profeten som skulle komme, og som folket skulle høre på (5 Mos 18,15).

Disiplene blir livreddet av denne visjonen og faller til jorden. Jesus nøyer seg ikke med å berolige dem med ord. Han berører dem, og viser slik sin mildhet og omsorg midt oppi en opplevelse som i alt sitt velde også var skremmende.

TIL PREKENEN

Vår tid er gjennomsyret av åndelig lengsel. På livssynsmarkedet tilbys mye forskjellig, noe seriøst, men også mye humbug. Mange som hører dagens tekst, kunne kanskje ønske seg en ekstatisk opplevelse på høyden. Fikk man bare denne opplevelsen, ville det virkelig være lett å tro.

Jeg har møtt mennesker som lever nå, og som også har fått Jesus ”forklaret”. Det skjedde ikke på en fjelltopp, men i et vietnamesisk fengsel.

– Jeg kjente Guds nærvær så sterkt på cella mi, fortalte min venn.

Han hadde sittet på isolat i fordi han hadde vært for aktiv i å snakke om Gud til de andre fangene. Alle privilegier ble tatt fra ham. Han fikk ikke lenger arbeide ute, men ble plassert på en celle på ca. 1,5x2 meter. Han ble værende der i to år. En fangevokter trodde han var gal da han etter et år avsto fra å klage på behandling han fikk. Ingen hadde noen gang sittet så lenge på isolat, adskilt fra de andre fangene.

–Men der kunne jeg tilbe Gud og be for min familie og vennene våre i kirken. Jeg ville ikke gi slipp på dette nærvær av Guds Ånd.

Så han satt der og repeterte bibelvers og sang sanger etter hukommelsen. Sangbok og Bibel var tatt fra han, så han sang første vers av forti–femti salmer, for han husket ikke restene av versene.

Omgivelsene var tøffe. Han var syk og led mye, men dette var ikke til hinder for Guds Ånd som han opplevde var hos ham hele tiden og styrket ham.

For et par år siden fikk jeg besøk i Norge av min venn fra Vietnam. Det var november, mørkt og kaldt som bare denne måneden kan være, men min venn var bare smil. Han gikk litt klumsete kledd, som folk som bor i tropene kan gjøre i møte med norsk vintermørke. Han pekte på den solide lua som han hadde på hodet. 16 sto det i store tegn og godt synlig. –Vet du hva dette tallet betyr for meg? Det visste jeg ikke. –Det er nummeret på fengselscella mi, der jeg satt på isolat.

Jeg tenkte med meg selv at dette ville være noe han prøvde å glemme eller fortrenge. Men nei, han smilte bredt, Guds omsorg hadde båret ham gjennom syv harde fengselsår.

Han trenger ikke terapi for å helbrede gamle traumer, tenkte jeg. Fengselet kunne aldri ta friheten fra ham. Det kunne heller ikke stenge Gud ute. Cellen ble til et tempel hvor Gud møtte ham.

De som hører denne søndagens preken, kan få høre at Gud vil møte dem der de er, enten det er høyt oppe eller langt nede. Noen har fått sterke opplevelser med Gud; andre har ikke det. Jesus Kristus kan vi uansett feste blikket på nå. En dag kommer han tilbake, lysende i Guds egen herlighet som de tre på fjellet fikk se en kort stund. Den dagen er det ikke lenger en visjon som toner ut, men en ny tid er begynt og lyset blir værende.

FORSLAG TIL SALMER:

- 80 Kristne kom i morgenlyset
- 98 Din herlegdom
- 101 Kristus er verdens lys
- 105 Shine your light
- 561 Midt i vår verden

INGVAR A. ISENE
LEDER INTERNASJONAL AVDELING,
STEFANUSALLIANSEN
IAI@STEFANUS.NO

FASTELAVNSSØNDAG

26. FEBRUAR 2017

Prekentekest: Joh 17,20–26

Lesetekster: Høys 8,6–7 / 1 Kor 13,1–7

Liturgisk farge: Grønn

KJÆRLIGHETENS HØYSANG OG HØYSANGENS KJÆRLIGHET

På fastelavnssøndags første rekke påkaller lese-tekstene stor oppmerksomhet. 1 Kor 13 er en av Bibelens mest brukte tekster, men i gudstjenesten er det altså bare her på denne søndagen hvert tredje år at disse 7 første versene lyder fra lesepulten. De påfølgende versene 7–13 leses på 15. søndag i treenighetstiden i 3. rekke. Supplert med de to versene fra Høysangen om kjærlighetens styrke, blir det påfallende om ikke kjærlighetsmotivet skinner inn i eller ut av prekenen på en eller annen måte. Kjærlighet er også et hovedmotiv i forholdet mellom Jesus og Far, slik det kommer til uttrykk i evangelieteksten. Forbildet er den kjærlighet Far har og alltid har hatt til Sønnen.

Fastelavndag feires ofte som familie-gudstjeneste eller også som karnevalgudstjeneste. Da kan teologiske abstraksjoner i tekstene, uansett hvor vakre de er, være en utfordring. Vi mangler rett og slett tekstlige narrativer denne dagen. Men det er to motiver som kanskje kan binde sammen tekstene og karnevalet:

- Feiringen av livet, vel vitende om lidelsen og døden. Karneval er en avskjedsfest, ”farvel til kjøttet”, eller ”kjøttets farvel”. Nettopp når det vanskelige står for døren, skal kjærlighetens og livets styrke påminnes og demonstreres.
- Feiringen av enheten, midt i uenighet og forskjellighet. Karnevalet byr på en stor variasjon av kostymer og uttrykksformer som net-

topp ikke truer enheten.

BØNN TIL SLUTT

I Johannesevangeliet finner vi ikke en siste fortvilet og angstfylt bønn fra Jesu munn i Getsemanehagen, slik som synoptikerne rapporterer om. Men rent kronologisk er Jesu øversteprestlige bønn plassert inn der vi finner getsemaneangsten hos de andre evangelistene. Hele bønningen har et dobbelt preg, på den ene siden et preg av bearbeidet teologi og høystemt prosa, på den andre siden et preg av en intim relasjon. Henvendt til Gud, sin Far, beskriver Jesus hvordan Guds barn skal være ett med hverandre og med Gud, slik også Jesus er ett med Gud og sine venner. Hvordan er denne enheten å forstå?

If one thinks of this as a functional/political statement, it would seem to call for constant agreement and accord. But if one thinks more in ontological terms then it becomes who we are. We are one in Christ whether we agree with each other or not. We are one in Christ whether we like one another or not. To become a part of Christ is to become a part of the community; a part of the one. (Lucy Linn Hogan)

Denne enheten er altså både et faktum og et mål. Vi forenes med ham og hverandre i fellesskapet av de døpte. Samtidig ber Jesus om at enheten skal styrkes. Økumenikken søker en kirkelig erfaring av enheten mellom de troende. Mystikken søker en åndelig erfaring av enheten med den treenige Gud.

MYSTISK SPRÅK

At noe er mystisk, betyr at det ikke egner seg på trykk. Likevel finnes det i en moderne bokhandel paradoksalt nok mange hyllemeter med bøker om mystikk. Men ordene rekker bare et stykke på vei; språket har definitivt sine begrensninger når det er snakk om Gud og den mystiske erfaring. ”Jeg finner ikke ord!” hender det vi sier når vi er overveldet av sorg eller glede. Å finne ord for forholdet mellom Gud, Jesus og meg selv vil alltid være en forsøksvirksomhet.

Da er det godt at Jesus selv deltar i denne forsøksvirksomheten. At Gud ble menneske, inne-

bar ikke bare at Gud tok bolig i en kropp. Gud tok også bolig i et språk. Derfor prøver også Jesus å finne ord for de dypeste og mest ordløse ting. Jesus taler til folket. Jesus ber til sin Far. Selv i omgang med sin aller nærmeste må han lete etter menneskelige ord. Jesus bruker det ufullkomne for å beskrive det fullkomne. Jeg har alltid syntes at det mystiske språk er vanskelig. Hva vil det si at Jesus er i meg, og jeg er i Jesus?

I – *en*. Preposisjonen i har en hel rekke ulike bruksområder, både på norsk og på gresk. Særlig hos Paulus og hos Johannes blir denne greske preposisjonen ofte brukt til å bestemme og beskrive et nært, personlig forhold, særlig mellom Kristus og den som tror. Vi har liv i Kristus (Rom 6,11), kjærlighet i Kristus Jesus (Rom 8,39), nåde gitt i Kristus (1.Kor 1,4), frihet i Kristus Jesus (Gal 2,4), enhet i Kristus Jesus (Gal 3,28).

Noen har illustrert den mystiske forening slik: *En flaske med vann, nedsenket i vann*. Jeg går ikke i oppløsning, men jeg er fylt av det samme som omgir meg. Jeg er jeg, og jeg er i mitt rette element. To sanger kan si det samme:

- O Jesus, du som fyller alt i alle! (N354) Jesus fyller også meg på en måte jeg ikke helt kan forstå. Men Guds herlighet som Jesus fikk av Far, har han lagt inn også i mitt liv.
- Du omgir meg på alle sider! (N498) Det samme ”stoff” som er lagt inn i mitt liv, er også rundt meg, over meg, under meg, på alle sider. Det er i Gud vi beveger oss og er til.

Når jeg synes dette er både svevende og vanskelig å kjenne som en personlig erfaring, vender jeg oppmerksomheten mot den aller siste setningen i bønnen. For der gir han ”vannet” som er i meg og rundt meg, et nytt navn: KJÆRLIGHET. Det hender ofte at synes jeg kan erfare kjærligheten. Jeg er omgitt av kjærlighet, og noe av den har krøpet inn under huden min. Den finnes både rundt meg og i meg. – Mystisk.

Lykke til!

SJUR ISAKSEN
FØRSTELEKTOR, MF
SJUR.ISAKSEN@MF.NO

luther

Anne-Margrete Saugstad **BIBELN FOR HODE OG HJERTE** 249,-

I denne boken deler Anne-Margrete Saugstad av sin store kunnskap om Bibelen og de bibelske tekstenes bakgrunn og sammenheng. Her finner du en rekke innfallsvinkler til hele Bibelens skatt-

kammer – fra skapelsesfortellingen til Johannes' åpenbaring. Som leser vil du få større oversikt og forståelse for hva Guds ord er, og hva det handler om: Hans plan og gjennomføring av sitt verk til menneskehetens beste.

Anne-Margrete Saugstad er en skattet forkynner og har i en årrekke vært lærer i Det gamle- og Det nye testamentet ved Bibelskolen i Staffeldtsgate, senere Høgskolen i Staffeldtsgate.

www.lutherforlag.no

Avsender:
Luthersk Kirketidende
Sinsenveien 25
0572 OSLO

UTKOMMER annenhver uke på Luther Forlag og redigeres av professor Harald Hegstad (ansv.), prost Hege Elisabeth Fagermoen, førstelektor Sjur Isaksen og sokneprest Anne Grete Listrøm. Bokmeldingsansvarlig: Stipendiat Per Kristian Sætre. Redaksjonssekretær: Eyolf Berg.

ALLE HENVENDELSER rettes til:
Luthersk Kirketidende
v/Eyolf Berg
Sinsenveien 25
0572 OSLO
Tlf. 91 17 65 37
E-post: redaksjon.lk@lutherforlag.no

INTERNETT: www.lutherskkirketidende.no
Opplysninger om annonsepriser og utgivelsesplan finnes på nettsidene.

ARTIKLER OG LESERINNLEGG til Luthersk Kirketidende sendes på e-post til ovenstående adresse. Artikler skal normalt ikke overstige 2500 ord. Innlegg skal normalt ikke være mer enn 1200 ord.

ABONNEMENT: Pris kr. 600,- pr. år for Norge. Utlandet kr. 825,- pr. år. Abonnementet inkluderer Tidsskrift for Praktisk Teologi (2 numre pr. år). Kontonummer: 8220.02.93882. Abonnementet løper til det sies opp skriftlig (brev, SMS eller e-post). Gamle og nye numre kan kjøpes i pdf-format fra <https://lutherskkirketidende.buyandread.com>